

Vključili smo se v stabilizacijska prizadevanja

V naslednjih dneh bomo pričakali konec letošnjega in začetek novega leta. Vse leto smo bili do grla zasuti s težavami in ob tem nam je navadno zmanjkovalo časa, da bi se ozrli in ocenili pretekle rezultate in da bi še več časa posvetili razmišljanju o prihodnosti naše delovne organizacije. Zato menim, da je prav, če v sestavku ob zaključku leta na kratko ocenimo naše delo v preteklem letu in nakažemo nekatere smeri prihodnjega razvoja, ki so se prav letos izkristalizirale bolj kot v preteklosti.

Takoj v začetku leta je bil sprejet tako imenovani prvi paket stabilizacijskih ukrepov. Poudarek v teh ukrepih je bil predvsem na omejevanju vseh oblik porabe in na uravnovešanju devizne in plačilne bilance Jugoslavije. Če je ob prvih ukrepih v mesecu februarju kdo mislil, da gre le za enkratno kampanjsko akcijo, so naslednji meseci tako mišljenje ovrgli. Dejansko smo letos v Jugoslaviji končno zares ugotovili, da ne moremo stalno več trošiti, kot ustvarjamo, in da ne moremo stalno več uvažati, kot izvažamo.

V ta stabilizacijska prizadevanja smo se tudi mi vključili

že v začetku leta. Omejili smo rast osebnih dohodkov in gibanja med letom kažejo, da smo se na tem področju držali dogovorjenih stabilizacijskih načel. Do skrajnosti smo zmanjšali uvoz in tako smo uspeli v letu, v katerem so bili pri uvozu večkrat zelo ostri ukrepi, vseeno poslovati brez omembe vrednih zastojev v proizvodnji.

Vse leto smo se borili s težavami pri preskrbi materialov. Številnim domačim dobaviteljem je potrebno zagotavljati devize, če morajo za proizvodnjo materialov, katere nam dobavljajo, karkoli uvoziti. Prav tako smo se vse leto borili s problemi likvidnosti, saj je v zaostrenih razmerah bilo malo možnosti dobiti kakršenkoli kredit.

Ali res ni bilo mogoče delati še bolje...

Doslej sem omenil predvsem zunanje dejavnike, ki so vplivali na naše poslovanje.

Od notranjih težav bi omenil najprej dve: prva je vedno večje pomanjkanje delavcev v Žirih. Druga velika notranja težava letos pa so bili veliki problemi s kvaliteto, predvsem v prvem polletju pri proizvodnji obutve za pomlad-poletje, ki jo prodajamo v naši prodajni

mreži, in pri proizvodnji tekaške obutve za izvoz.

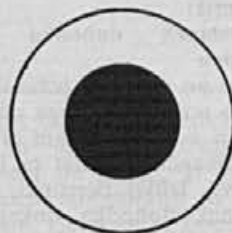
O kakovosti smo veliko razpravljali. Mnoge od teh razprav so gotovo prispevale k izboljšanju kakovosti. Žal pa so se v teh razgovorih včasih pojavili posamezniki z nesprejemljivimi stališči, kot češ mi že vemo, kaj delamo, boljše se ne da proizvesti in podobno. S temi posamezniki bi človek lahko na dolgo in široko razpravljal in jim ne bi prišel do konca, vendar dejstvo ostane: če bomo izdelovali kvalitetne izdelke, jih bodo potrošniki kupovali, če bodo čevlji slabe kakovosti, jih bodo kupci vračali. »Kupec ima vedno prav!« pravi angleški pregovor. Angleži so star trgovski narod in trditev prav gotovo ni iz trte izvita. Spomnimo se kdaj na to!

Če želimo veljati za solidno firmo, si bomo tudi mi morali privzgojiti to miselnost.

Pri prodaji slaba zima in padec kupne moči

Tudi na prodajnem področju v letu 1980 nismo bili v najboljšem položaju. Na domačem tržišču smo že občutili padec kupne moči prebivalstva, poleg tega pa še zelo neugodno vreme v sezoni pomlad-poletje.

Nadaljevanje na 2. strani

Ob Dnevu republike

V soboto, 29. novembra je bila v veliki dvorani DPD Svoboda Žiri proslava v počastitev tega največjega praznika.

Uvodoma je spregovoril predsednik delavskega sveta delovne organizacije Kladivar Pavle Likar, ki je opozoril na nagel razvoj naše krajevne skupnosti, tako v materialnem oziru, kakor tudi v pogledu samoupravnega vpliva delavcev in občanov.

Kljub tem občutnim premikom pa je Pavle Likar ocenil, da smo preveč pozornosti posvetili le osebnemu standardu, ob tem pa zanemarili mnoga, izredno pomembna družbena vprašanja. Pred novim srednjeročnim obdobjem smo, zato je prav to trenutek, da temeljito ugotovimo naše potrebe in hkrati naše možnosti. Seveda pa je neobhodno potrebno, da bo pri uresničevanju začrtanih planov sodelovalo čimveč delavcev in občanov, ker le to je jamstvo, da bomo naše želje uresničili tudi v praksi. Malodušnosti se na noben način ne smemo prepustiti, kljub temu, da imamo tu in tam slabe izkušnje pri doseganju naših ciljev. Organizirati se moramo znotraj krajevne skupnosti in socialistične zveze in pod idejnim vodstvom Zveze komunistov, je končal svoj govor Pavle Likar.

V kulturnem programu so na proslavi sodelovali še študentje Poljanske doline, ženski in moški pevski zbor Alpine in pa seveda godba na pihala.

SREČNO
NOVO LETO 1981

dogovarjamo se – dogovorili smo se

Vključili smo se v stabilizacijska prizadevanja

(Nadaljevanje s 1. strani)

Vse to je vplivalo na slabši promet mreže in na povečanje zaloga gotovih izdelkov. Pri izvozu zimsko-športne obutve pa smo se otepali s posledicami preteklih slabih zim v Severni Ameriki.

Ostanek dohodka dokaj ugoden

Če po vseh teh težavah ocenimo rezultate našega dela (ko pišem sestavek, imam pred seboj finančni rezultat za 10 mesecev), lahko ocenimo, da je ostanek dohodka dokaj ugoden, boljši, kot smo ga bili vajeni v preteklih letih. K temu je deloma prispevala sprememba tečaja dinarja.

To pomeni, da se ne kaže preveč širokoustiti, da smo vse to ustvarili z našim delom. Prav gotovo pa smo k temu prispevali tudi z našim delom, saj so podatki o proizvedenih količinah v 9. mesecih kar ugodni. To, in pa dejstvo, da ni bilo večjih zastojev, pomeni, da smo en del naše naloge v letošnjem letu uspešno opravili. Če bi se lahko pohvalili še s kakovostjo, bi bil naš uspeh na področju proizvodnje popoln, tako pa še vedno ni tako, da ne bi moglo biti še bolje.

Zaloge, zaloge...

Ob razmeroma dobrem ostanku dohodka pa velja poudariti, da so bile zaloge materialov, nedovršene proizvodnje in gotovih izdelkov v letošnjem letu izjemno visoke, kar je hromilo našo likvidnost.

Izvoz je, kljub že omenjenim težavam zaradi slabe zime, potekal dokaj normalno. Prodajna mreža je v neugodnih razmerah s težavo dosegala plan in je bila po 9. mesecih nekaj odstotkov pod planom. Upamo, da bo zgodnji začetek zime

opravil svoje in da bomo ob podatkih za zadnja dva meseca tudi s poslovanjem mreže lahko v celoti zadovoljni.

Kako bomo razporedili ustvarjeno...

No, kljub tem težavam in našim notranjim slabostim razmeroma dober finančni rezultat ostaja, kar nam omogoča dveje:

— strumnejše korake v naloge, ki nas čakajo v letu 1981

— ustrezne poročune osebnih dohodkov, kar naj bi nam v povprečju OD zagotovilo mesto med konkurenčnimi proizvajalci obutve in kar naj bi pomenilo tudi materialno nagrado za preteklo delo in spodbudo za še boljše delo v prihodnje.

Investicije pa v skladiščno halo in tovarno na Colu...

Dokončali smo skladiščno halo. S tem smo pridobili tri tisoč dvesto kv. m novih površin. Ta hala bo omogočila, da bomo dosegli:

— ustrezno skladiščenje gotovih izdelkov

— skladiščenje vseh materialov znotraj tovarne

— preselitev montaže smučarskih čevljev v halo plastike in primerno skladiščenje polizdelkov za smučarske čevlje.

Kot drug pomemben dogodek na področju investiranja pa je treba omeniti, da smo novembra začeli s pripravljalnimi deli za tovarno na Colu, ki bo predvidoma končana do Dneva republike 1981. Ta tovarna bo pomenila novo veliko pridobitev za kolektiv obrata Col in Alpino kot celoto.

V opremo smo v letu 1980 investirali sorazmerno malo, predvsem zato, ker ni bilo mogoče dobiti dovoljenj za uvoz opreme.

V prodajni mreži je potrebno omeniti predvsem dokončanje nove prodajalne v Banja Luki, ki bo odprta ob koncu leta. Poleg tega so naši delavci obnovili tudi nekatere že obstoječe prodajalne.

Načrti za leto 1981...

Struktura proizvodnje se v letu 1981 v primerjavi z letošnjo ne bo bistveno spremenila. Še naprej bomo skušali doseči čim večji izvoz, na zahod predvsem z zimskošportno obutvijo, na vzhod pa tudi z žensko obutvijo.

Vsekakor bomo skušali strukturo proizvodnje in prodaje prilagoditi tako, da bo ob naših proizvodnih in drugih zmogljivostih finančni učinek čim boljši.

Velike naloge nas čakajo v letu 1981 na področju investiranja.

Omenil bi predvsem tele:

— izgradnja tovarne na Colu

— priprava vse potrebne dokumentacije in začetek gradnje obrata v Rovtah

— izgradnja zaklonskega v Žireh

— priprava vse potrebne dokumentacije in pričetek gradnje skladišča vnetljivih snovi

— izgradnja interne kanalizacije

— izgradnja transporterja iz montažne hale v skladišče gotovih izdelkov

— več že začelih in nujnih investicij v maloprodajni mreži

— nujne dopolnitve proizvodne opreme

Seštevek vrednosti vseh planiranih investicij je visok, vendar nam finančni rezultati v zadnjih mesecih dajejo upanje, da bomo vsaj večino zastavljenega lahko tudi uresničili.

Pogled v bodočnost...

Smo tudi v zaključni fazi priprave planskih dokumentov za naslednje petletno obdobje. Zato nekaj besed o prihodnjem razvoju Alpine, ki so plod naših skupnih ugotovitev in k temu še nekaj svojih osebnih razmišljanj.

Razvoj Alpine bodo v prihodnjih petih letih prav gotovo vodila predvsem naslednja dejstva in cilji:

1. Izboljšanje zunanjetrgovinske bilance:

Problem uvoza materialov ni prisoten samo letos, to bo dejstvo tudi v prihodnjih letih. Zato bomo morali težiti k temu, da čimveč izvozimo ob čimmanjšem uvozu.

To pomeni, da bomo morali vložiti še več naporov v osvajanje tujih tržišč z našimi v izvoz usmerjenimi programi, hkrati pa bomo morali zmanjšati uvoz.

Že v letu 1980 z izvozom nismo mogli pokrivati vseh potreb po uvozu. Prisiljeni bomo opustiti uvoz tistih materialov, ki jih bomo lažje pogrešali. Pri tem naj povem, da znaša samo vrednost uvoza komponent za PU podplate več kot ves ostali uvoz Alpine (materiali za smučarske čevlje, kemikalije, itd.).

Predvidevam, da nas bo tako stanje prisililo v postopno zmanjševanje tiste proizvodnje, ki temelji izključno na uvoženi surovini, to je PU podplati.

Seveda bomo skušali storiti vse, da bi do tega prišlo postopoma in čim kasneje in da bi tako čimbolj izkoristili obstoječo opremo. Nadaljnje investicije v proizvodnjo PU podplatov pa prav zaradi tega verjetno ne bodo ekonomsko utemeljene.

2. Pomanjkanje delavcev

Naš odgovor bo moral biti: Z novimi tehnološkimi rešitvami doseči z manjšim številom ljudi enako ali večjo proizvodnjo.

Zato bo potrebno z vsemi silami in znanjem pospešeno razvijati tehnologijo v smeri poenostavitve izdelave obutve in uvajanjem takih programov, ki zahtevajo manj delavcev. Primer takega programa, ki ga v teh dneh uvajamo v proizvodnjo, so športne copate. Podobno tehnologijo bomo morali razširiti še na nekatere druge skupine obutve.

3. Zaokroževanje proizvodnih kapacitet:

V prihodnjem obdobju moramo odpraviti neusklajenost kapacitet med montažami in šivalnicami, kar bomo dosegli z izgradnjo dislociranih obratov šivalnic in kooperanti (Col, Rovte, Poliks, Viko Varaždin, itd.).

4. Športna orientacija programa:

Pred petimi leti smo presekali dilemo, ali investirati v zimskošportno obutve ali ne. Takrat smo se dogovorili, da bomo razvili športni program. V zadnjih petih letih smo pri proizvodnji pancerjev in tekaških čevljev dosegli lepe uspehe in pomembne izvozne rezultate. Številne so utemeljitve, ki nas vodijo k temu, da bomo tudi v bodoče program pancerjev in tekaških čevljev pospešeno razvijali s poudarkom na izvozu. K temu programu smo že dodali obutve za po smučanju, sedaj pa dodajamo program športnih copat, ki naj bi bil nekaka protiutež v sezonskem ciklusu.

Ob tem bo proizvodnja moderne obutve ostala v sedanjih me-

Vedno je premalo gornjih delov

dogovarjamo se – dogovorili smo se

jah in bo orientirana predvsem na potrebe maloprodajne mreže.

5. Nadaljnje uveljavljanje znamke Alpina na tujih tržiščih in doma:

To je pomemben cilj, kajti pri prodaji športnih artiklov ima blagovna znamka izjemno pomembno vlogo (to lahko vidite na številnih primerih).

Za večjo uveljavitev blagovne znamke smo pripravili vrsto ukrepov, predvsem na področju zimskošportne obutve. Naj jih naštejemo:

— razvoj visoko kvalitetnih alpskih čevljev

— razvoj servisne mreže

— vstop z alpskimi čevlji v svetovni pokal in podobno.

Da bi to dosegli, bo potrebno veliko truda, angažiranja, od razvoja do prodaje izdelkov, propagande, servisne dejavnosti, ipd. Zavedati pa se moramo, da bo to hkrati tudi obveznost, ki nas bo stalno silila v razvoj še boljših izdelkov. Cilj vseh teh naporov pa je doseči ugled firme »Alpina« na področju zimskošportne obutve v taki meri, da bi lahko stala ob boku vodilnih svetovnih proizvajalcev.

To so zlate roke; pa še volja, sodelovanje ...

Vse se začne in konča pri delovnem človeku. Vsak razvoj, proizvodnja, prodaja, vsaka dejavnost je odvisna od ljudi, od njihove volje, znanja, izkušenj, sposobnosti.

V pretresih in težavah leta 1980 smo dokazali, da smo sposobni delati tudi v težkih okoliščinah. Naj omenim, s kakšnim zanosom smo obnovljali halo po požaru, ki nas je prizadel. Kdor je tisto soboto in nedeljo gledal mravljišče v hali, je moral reči: »To so zlate roke. Te roke zmorejo vse«.

Res je tako. Je pa še nekaj. Poleg rok mora biti volja, sodelovanje, skupni cilj, dobra organizacija.

Zastavimo si naš skupni cilj ob letošnjem novem letu: Alpino leta 1985, ki bo imela tak proizvodni program, kot smo ga začrtali, ki bo v svetu uveljavljena kot kvalitetni proizvajalec; Alpino, ki naj bo taka, da nam bo v ponos delati v takem kolektivu.

To je velik cilj. Žrtvujmo nekaj zanj. Žrtvujmo zanj tiste drobne nevoščljivosti in podtikanja, nekaj osebnih interesov. Kajti če bomo dosegli ta cilj,

bomo dosegli tudi človeka dostojno življenje za naše družine in nas same in zagotovili, skupaj z drugimi delovnimi kolektivi, tudi razvoj kraja.

Delavci montaže so brez težav stopili ob nov tekoči trak

Vsem članom kolektiva Alpina in njihovim družinam, predvsem pa tistim, ki delate v dislociranih obratih in prodajalnah, kjer vam ne bom mogel osebno čestitati, želim ob tej priložnosti srečno in uspešno novo leto!

Tomaž KOŠIR

Ekonomski izrazi

DENAR

Sredstvo učinkovite kupne moči, ki je nujno v gospodarskih sistemih, ki temeljijo na blagovni proizvodnji, tržišču in delitvi dela. Denar je zgodovinska kategorija, ker ga v praskupnosti še ni bilo, verjetno pa bo izginil v zgrajeni komunistični družbi. Med dolgotrajnim obstojem je denar menjal tako obliko kot funkcijo. Najprej je imel obliko raznih uporabnih (koristnih) predmetov; nato pa je bil iz kovine v surovi ali kovani obliki, danes pa se izraža v t.i. denarni masi, ki jo predstavljajo terjatve do bank tako v bankovcih kot v depozitih na žiro in drugih računih na vpogled. Glavna funkcija denarja je, da meri in izraža vrednost in ceno vsakega blaga ali storitve, da služi kot posrednik v prometu in izmenjavi dobrin, da izvaja prenos kupne moči pri plačevanju, transferih in dolžniško-upniških odnosih, in da neposredno služi za pridobivanje mednarodnega ali svetovnega denarja (zlata ali konvertibilnih valut). Glavna kvaliteta denarja je stabilnost njegove kupne moči, inflacija in deflacija pa sta najpomembnejša vzroka načenjanja te stabilnosti.

DEVALVACIJA

Zmanjšanje zunanje vrednosti denarja zaradi vzpo-

stavitve ravnesja med zunanjo in notranjo vrednostjo denarja, in sicer tako, da se zmanjša valutna pariteta denarja (glej devizni tečaj). Devalvacija spodbuja izvoz, ker postane domače blago (plačano v tuji valuti) za tuje kupce cenejše, hkrati pa vpliva na zmanjšanje uvoza, ker postane tuje blago za domače kupce, ki plačajo to blago v domači valuti, dražje. Po sporazumu o Mednarodnem denarnem skladu je devalvacija upravičena samo v primeru t. i. fundamentalne neuravnovesenosti plačilne bilance. Članice tega sklada lahko zmanjšujejo (devalvacijo) in povečujejo (revalvirajo) zunanjo vrednost svoje valute le v sporazumu s skladom.

DEVIZE

Po naših predpisih so to vsa dobroimetja v tujini (efektivne tuje valute, čeki, menice, nakaznice itd.) s katerimi se lahko plačuje v tujini. Za razliko od večine tujih zakonodaj, naši devizni predpisi izvirajo iz zlati kovance iz kategorije tujih plačilnih sredstev in ga uvrščajo med plemenite kovine, katerih promet je pod deviznim nadzorstvom.

DEVIZNI TEČAJ

Cena tujega denarja izražena v domačem denarju. Določanje takšne cene pra-

viloma narekuje predhodno določanje paritete oziroma določeno vrednost tujega in domačega denarja z nekim skupnim merilom (npr. v zlatu). Po Sporazumu o Mednarodnem denarnem skladu se valutne paritete določajo v zlatu ali ameriškem dolarju. Z istim sporazumom je bil sprejet tudi sistem trdnih tečajev, vendar se zaradi motenj, ki so nastale v mednarodnem denarnem sistemu, občasno uporabljajo tudi drseči devizni tečaji, ki se določajo na podlagi ponudbe in povpraševanja po posameznih valutah na domačem tržišču.

DUMPING

Prodajanje blaga neke države na tržišču druge države po cenah, ki so nižje od cen tega blaga v državi, ki isto blago proizvaja, ali od cen, po katerih se to blago prodaja v drugih državah. V mednarodni trgovini obsojajo dumping kot nelojalno konkurenco, ki povzroča motnje na tržišču in duši domačo proizvodnjo v državi uvoznici.

Dumping pa je hkrati tudi diskriminacija kupcev (potrošnikov) v državi, ki izvaža po dumpinških cenah, ker morajo plačati višje cene, pogosto pa tudi razne dajatve, s katerimi se financira dumpinška prodaja blaga na tujem tržišču.

dogovarjamo se – dogovorili smo se

Boljši transport – naslednje leto

Notranji transport delimo na tri področja:

1. Transport materiala v skladišču in transport do proizvodnih oddelkov. Problematika skladišč materialov je več ali manj rešena, s tem se bo tudi transport normaliziral.

2. Transport materiala in polizdelkov v proizvodnem oddelku oziroma v tehnološkem procesu. Tehnološki transport v posameznih oddelkih se ne more bistveno spremeniti, ker že imamo ustrezne transportne naprave.

3. Transport končnih izdelkov

Okvirno organiziranost proizvodnih oddelkov in skladiščnih prostorov smo uspeli uskladiti šele letos. Ob tem smo o primernem transportu končnih izdelkov razmišljali že več let, vendar bo do uresničitve prišlo šele v letu 1981.

V letošnjem drugem polletju smo pripravljali projekt in zbirali ponudbe proizvajalcev transportnih naprav. Tako smo se izmed treh ponudnikov odločili za firmo UNIS-TOS (ROG). Poleg omenjene firme proizvaja transportno opremo še »PRIMAT« Maribor in SOP Krško.

Za UNIS smo se odločili zaradi boljših pogojev dobave: najugodnejša cena, ustrezeni dobavni rok, izkušnje proizvajalca in ugodni plačilni pogoji.

Tako smo v začetku decembra podpisali pogodbo za višeci transporter končnih izdelkov. Dolžina transporterja je 249 m in bo potekal iz severnega dela montažne hale v tunelu do nove montaže smučarske obutve (staro skladišče končnih izdelkov) in nato v skladišče končnih izdelkov.

Celotna investicija (razen gradbeni del) znaša po predračunu 387 milijonov, dobavni rok je 5. april 1981, montaža bo trajala okrog 20 dni.

Glede na lokacijo transporterja bo treba preurediti proizvodnjo v montaži. Oddelek 630 sekalnica se bo preselil na sedanjo lokacijo finiša in montaže smučarske obutve, finiš pa bo potekal vzporedno z montažnima trakovima. Montaža smučarske obutve bo preseljena verjetno že letos v prešnje skladišče končnih izdelkov.

Z navedenimi spremembami oziroma investicijami se bo naš notranji transport bistveno izboljšal in pripomogel k ekonomičnosti poslovanja.

Marjan Bogataj

Nočna izmena

Ko govorimo o delu, razmišljamo o uspehih in težavah. Običajno vse ocenjujemo z očmi delavcev, ki delamo dopoldne ali največ še v popoldanski izmeni. Skupina delavcev splošno-organizacijskega sektorja je tik pred Dnevom republike želela dobiti stik tudi s tistimi delavci, o katerih govorimo tako malo, pa so tako zelo pomembni. To sta predvsem nočni čuvaj in dežurni gasilec.

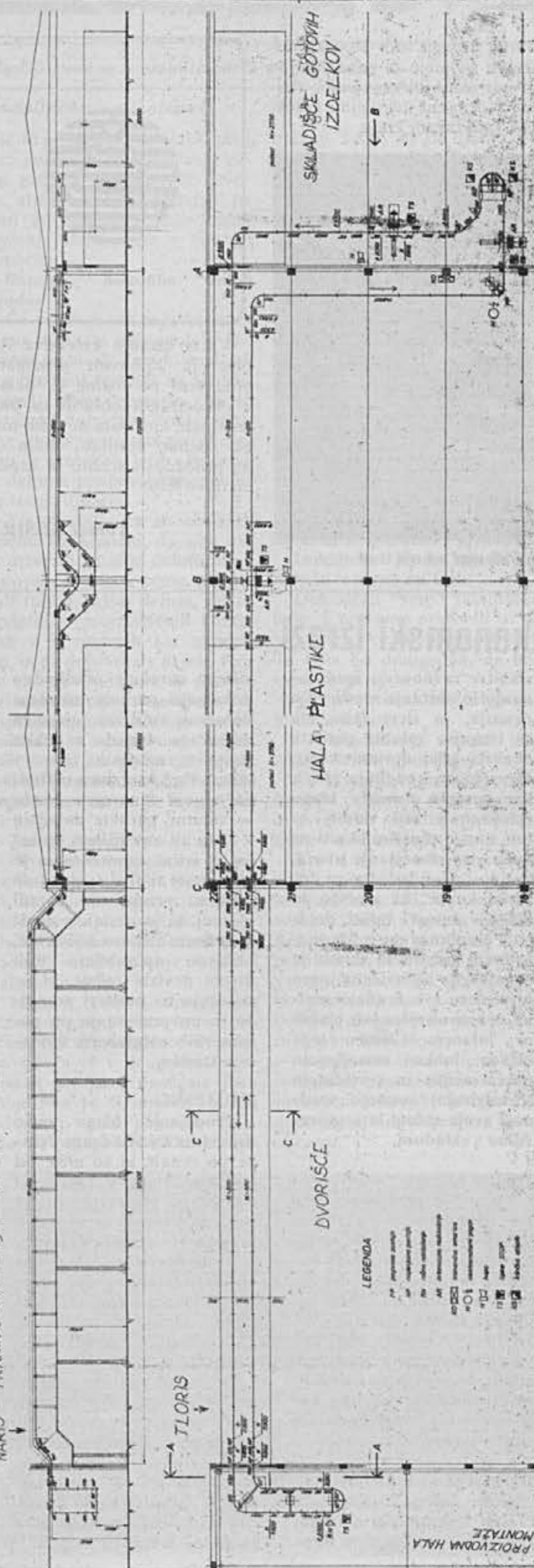
Malo govorimo zato, ker pač o nočnem delu ne vemo dosti. Kakšne težave spremljajo te ljudi, o čem razmišljajo...

To noč smo se pogovarjali z Jožetom Justinom in Vilijem Jesenkom.

Oba trdita, da delo v nočni izmeni nekako ni v skladu s ciklusom, ki je običajen za življenje ljudi (to trdijo tudi mnogi strokovnjaki); to pa pomeni, da se po končanem delavniku prav težko človek naspi toliko ur kot organizem spanja potrebuje. Seveda je najpomembnejše pri tem, kako opravljati delovne dolžnosti v nočnem času. Izvedeli smo, da je opre-

ma še vedno pomanjkljiva, delavci pa se čutijo nekako zapostavljeni in ni enostavno v vsakem vremenu in osamljen tavati po ogromnem kompleksu tovarne. Pri tem se porajajo mnoge misli, kaj vse se lahko zgodi in kako bi človek ukrepal, če bi do česa prišlo. Ta občutek poznajo samo tisti, ki so se v takih situacijah že znašli sami.

NARIS – TRANSPORTNA LINIJA BO TEKLA POD STROPOM

dogovarjamo se – dogovorili smo se

Oba sta opozorila še na nekatere druge težave, ki se pojavljajo. Signalizator za požar, to je omarica, ki je vgrajena v vratarnico in seveda na drugi strani v različnih krajih tovarne, je že v veliko pomoč. V slučaju požara se v tej omarici prižge kontrolna lučka in zatuli sirena...

Delavci v nočni izmeni so opozorili še na to, da je po njihovem mnenju to delo slabo plačano, posebno še zato, ker je treba delo opravljati tudi ob nedeljah in praznikih. Slabo so ocenili tudi sodelovanje s postajo Milice in tudi z gasilci je povezava preslaba.

Oba delavca sta tudi menila, da bi bilo potrebno bolje urediti obhodne poti, kar je zlasti pomembno pozimi in v slabem vremenu.

Dober pes čuvaj je prav tako želja delavcev nočne izmene.

Menijo pa, da bi morali poskrbeti za primerno prehrano in nastanitev psa, ob čemer predlagajo, da bi psa hranili v dopoldanski izmeni.

Za prehrano samih delavcev pa je v nočni izmeni kar dobro preskrbljeno. Kuharice pripravijo hrano in delavci jo lahko sami pogrejejo. Seveda je to drugače med prazniki, takrat se pač morajo zadovoljiti z mrzlo malico.

Tale uvod je bil le začetek široke akcije, ki je trajala tja do dveh ponoči. Z obema delavcema nočne izmene, Jožetom Justinom in Vilijem Jesenkom smo se odpravili po tovarni, izmenoma seveda. Naš namen je bil predvsem, da odkrijemo tisto, kar podnevi ni možno videti. To je, kako skrbimo za požarno varnost in kako sploh skrbimo za družbeno imovino, kakšen red vzdržujemo in podobno.

Jože Justin na nočnem obhodu

Tudi na dostopnost inštalacij premalo pazimo

Tudi skladišče vnetljivih materialov težko čaka...

Zatrpanost v kletnih prostorih onemogoča prehod

O mnogih pomanjkljivostih ste pred časom že lahko izvedeli s fotografij, ki smo jih objavili v vitrinah. Tokrat se omejimo le na nekatere, žal kar pogoste pojave.

ZAKLJUČEK:

Lahko zatrdim, da ta »nočna straža« prav gotovo ni bila mišljena kot »zafrkavanje« ali iskanje »dlake v jajcu«. Pozoren opazovalec je lahko že na teh fotografijah, še bolj pa na tistih, objavljenih v vitrini, opazil nekatere resne pomanjkljivosti. Zato sem prepričan, da je malo tistih bralcev, ki se ob tem ne bodo zamislili in predvsem nekaj ukrenili. »Šola« je bila pred časom že predraga. Zakaj se ne bi s primerno organiziranostjo, redom in pozornostjo vnaprej izognili takim težavam?

Tekst: Nejko Podobnik
Foto: Brigita Grošelj

Kako ustvarjamo

V Rovtah, Črnem vrhu in Colu pričakujejo

Ob koncu novembra smo obiskali delavce v Rovtah, Črnem vrhu in Colu. Predvsem nas je zanimalo, kako se po-

čitijo, kakšne so največje težave in kaj pričakujejo od bližajočih se gradenj.

Delavke iz Rovt na seminarju v Žireh

Silva SKVARČA — obrat Rovte:

Delam na signiranju podloge in zgornjih delov. Za delo v Alpini sem se predvsem odločila zato, ker je bližje, prej sem bila namreč zaposlena v Konfekciji v Logatecu. Upam, da se bodo pogoji z novimi prostori v Rovtah izboljšali in da bo lahko zaposlenih še več ljudi iz okolice.

Katarina JEREB — obrat Rovte:

Delo sem že dobro spoznala, čeprav za kvalifikacijo ni bilo možnosti. Sicer pa menim, da je tale obrat velika pridobitev za Rovte, saj imamo takorekoč zaposlitev doma. Problem je seveda prostor, ki še ni primeren.

Poskrbeti bo treba, da se bomo z delom v temeljni organizaciji in nasploh v Alpini še bolj seznanjale, morale pa bi imeti tudi kakšnega predstavnika v delavskem svetu in sindikatu.

Ema ŽERJAL — obrat Rovte:

V Alpini sem zaposlena od maja letos. Prej sem bila v KLI v Logatecu, kjer sem opravljala stoječe delo in še v prahu. V tem pogledu je tu bolje, gre pa seveda za mnogo bolj natančno delo. Pri tem bi omenila, da se artikli dokaj pogosto menjajo, ob tem pa so norme dovolj ostre. Še posebno je težava zaradi menjav, ker se moramo novemu delu prilagajati 14 dni ali še več. Težko čakamo tudi

novi tovarno, da se bodo lahko zaposlili tudi drugi.

Prav tako menim, da bi v delavskem svetu tudi delavci iz Rovt morali imeti svojega predstavnika.

Rozalija KOGOVŠEK:

Kar 25 let sem bila zaposlena v KLI Logatec, pa sem se vendarle odločila za Alpino. Je pač bližje v službo.

V delo smo se že dobro vpejale, vendar normo dosegamo pri apres ski obutvi, pri drugih je še vedno težava.

Starejši se bomo bolj posvetili delu, ne računamo pa več na kakršnokoli kvalifikacijo, kar je razumljivo.

Irma LIKAR — obrat Rovte:

Pred to zaposlitvijo sem bila pet let v trgovini, saj sem kvalificirana prodajalka.

Mislim, da sem se kar hitro privadila novemu delu, saj normo dosem, če je primeren material, sicer je težko doseči normo. Včasih se material vleče ali pa ima kakšne druge pomanjkljivosti in takrat pride tudi do popravljanja za nazaj, kar nas še bolj zamudi.

Mislim pa, da smo v Rovtah postali že kar dober kolektiv, tudi razumemo se dobro in upam, da bomo v tej smeri še napredovali.

Naslednja postaja naših obiskov je bil ta dan obrat v Črnem vrhu. Tu se otepajo še večjih težav kot v Rovtah. Prostori so pretesni, delovni pogoji še slabši. Pa pogledimo, kaj so nam povedale posamezne delavke:

Milka RUŠT — vodja traku:

Pogoji dela na Črnem vrhu so po mojem mnenju postali že neznosni. Znano mi je, da koncentracija hlapov organskih topil presega dovoljeno mejo že 11 krat. V takih razmerah imajo delavke seveda velike težave in nekatere so se za tekle k zdravniku. O drugih težavah, ob tej tej največji, ne bi govorila...

Štefka VIDMAR:

Zrak je res slab in ventilacija ne more doseči tistega, kar bi bilo potrebno. Z delom samim pa sem drugače zadovoljna. Je sicer natančno, vendar delo obvladam in tudi normo dosegam.

Mira FELC:

V Alpini sem sedaj dve leti in delo sem že dobro spoznala. Tako mi uspeva, da normo dosegam 115, 120 %. S pogoji dela pa seveda nisem zadovoljna in težko čakamo, da bo zgrajena nova tovarna na Colu, čeprav se bomo morali potem nekateri voziti.

Marija LEBAN:

Koncentracija strupenih hlapov lepila je tako neprijetna in škodljiva, da zaradi tega pač odpiramo tudi okna. To pa povzroča prehlade in druge nevšečnosti. Ne vidim, rešitve, dokler bomo delali v tej delavnici.

Mislim pa, da bi vodilni morali večkrat ugotavljati, v kakšnih razmerah delamo in s kakšnimi težavami se srečujemo. Tako pa v zadnjem času v naš obrat skoraj nikogar ni.

Na Colu so se delavke prav ta dan pripravljale na zbor delavcev za naslednji dan, ko naj bi se dokončno odločili, kako bo z organizacijo temeljne organizacije v tem obratu. Zato se je sestel izvršni odbor osnovne organizacije sindikata, ki je ocenil, da je organizacija temeljne organizacije na Colu potrebna, vendar naj bi se najprej zgradila tovarna. Pri tem je seveda najbolj važno, kako bo lahko temeljna organizacija napredovala v ekonomskem pogledu in kako se bodo v odločanje vključevali delavci. Na Colu so pozitivno ocenili tudi analizo, ki je bila pripravljena prav za zbor delavcev.

Delavke pa so opozorile, da ni dovolj le postaviti novo tovarno, temveč je treba poskrbeti tudi za ustrezno usposobljene ljudi, torej začeti z izobraževanjem. Poseben poudarek bo seveda treba dati delavcem za prirojevalnico, saj je v šivalnici že nekaj kvalificiranih izdelovalk zgornjih delov, medtem ko za prirojevalnico še ni usposobljenih delavcev. Menijo, da bi v tistem trenutku, ko bo zgrajena tovarna, moralo biti že vsaj nekaj delavcev, ki bodo obvladali delo v prirojevalnici.

Delavke so tudi zahtevale, da se poveča povezovanje znotraj temeljne organizacije, da se lahko vključujejo v odločanje v temeljni organizaciji. Zato morajo biti dobro informirane, na drugi strani pa, tako po samoupravnih, kakor tudi po politični liniji (sindikatu), bolj povezane s temeljno in delovno organizacijo.

Na Črnem vrhu težko pričakujejo novo tovarno na Colu in s tem boljše delovne pogoje

Kako ustvarjamo

Zaloge v prodajalnah

Skozi celo leto 1980 imajo naše prodajalne večje zaloge kot so bile lani. Ob tretjem četrtletju so bile zaloge parovno večje za 27%, vrednostno pa kar za 59%. Ob koncu novembra so se te zaloge nekoliko zmanjšale, vendar so še vedno večje po parih za 19% in po vrednosti za 40%. V decembru bodo zaloge še za malenkost padle, vendar nikakor ne bodo dosegle lanske ravni. Vzrokov za tak položaj je več in imajo negativne ter tudi pozitivne po-

dajalne vedno dovolj blaga na zalogi in se s tem povečuje prodaja. Kdaj pa so zaloge najbolj ustrezne je vprašanje, na katerega ni enostavno odgovoriti. Najbolj primerno je, da je obutev pravočasno izdelana in poslana v prodajalne takrat, ko je to potrebno. Če je še ta obutev prodana, tako kot smo predvidevali, je uspeh zagotovljen. Žal ni nikdar popolnoma tako, kot bi radi mi.

Če ocenjujemo letošnje prodajo in zaloge v primerjavi z lanskim letom, ugotovimo dveje. Lansko leto je bila konjunktura prodaje na domačem tržišču in so bili vsi indeksi močno nad 100. Istočasno obutev ni bila pravočasno izdelana in so bile tudi zaradi tega zaloge manjše. Letos se je slika obrnila. Proizvodnja je delala na zalogo in s tem omogočila, da so bili roki dobave izpolnjeni. Sama prodaja na domačem tržišču ni bila tolikšna kot smo pričakovali in smo bili skozi vse leto nekaj odstotkov izpod planov, čeprav smo presegali lanskoletno realizacijo. V novembru je tudi prodaja preslegla plan in smo poravnali zaostanek, ki je nastajal skozi prejšnje mesece.

Kljub vsemu lahko ugotovljamo, da so rezultati prodaje dobri. Če bi imeli v prodajalnah dovolj otroške, gumijaste in obutve za po smučanju ter športnih copat, bi bila prodaja lahko še boljša.

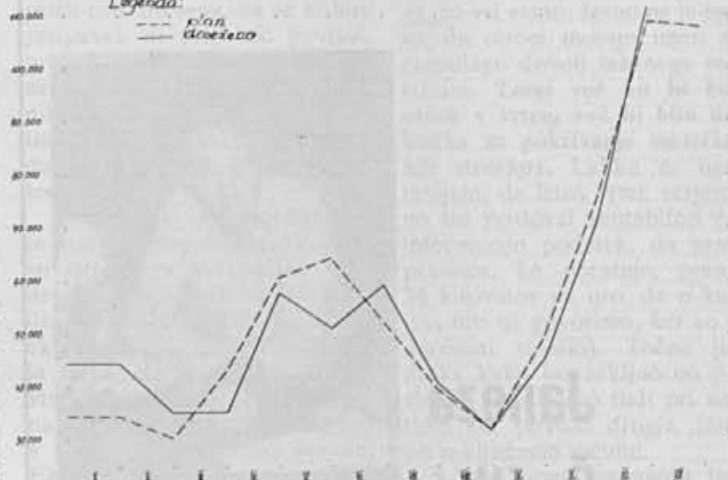
Povečane zaloge bi bile tudi lahko nekaj manjše, če ne bi bilo napak pri salonkah in previsokih cen pri škornjih ter nekaj zamenjav podplatov. To ugotavljamo sedaj, ko je sezona že skoraj za nami, čeprav

SKUPNI PROMET V MPM - VREDNOSTNO

V 000 DIN

Legenda:
— plan
--- dosegeno

smo se tudi prej trudili, da bi odstranili te napake. Glede na uspehe prodaje na domačem in tudi tujem tržišču, moramo reči, da se je poslovanje izboljšalo in da so bile napake opozorilo, da moramo v dobi stabilizacije še boljše in bolj povezano delati. Naše delo se prične pri snovanju, izbiri in naročanju kolekcije za sezono. Dobra ali slaba prodaja je sa-

mo posledica naših skupnih prizadevanj in ocena tržišča na osnovi analiz in izkušenj, glede na modne in ostale poslovne tendence doma in v tuestu. Rešitev je v programski usmeritvi prodaje in proizvodnje hkrati in doslednost v izvrševanju posameznih nalog v tem procesu. Prav to tudi od nas zahteva stabilizacija.

Ivan CAPUDER

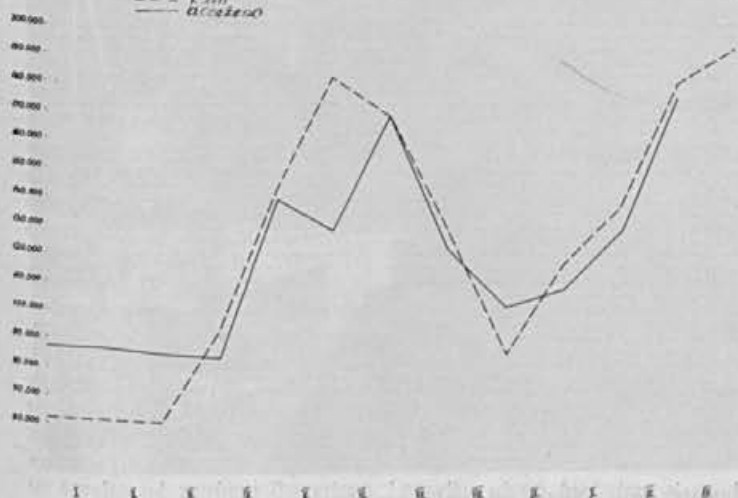

Ivan Capuder —
vodja maloprodajne mreže

sledice. Prav gotovo povečanje zalog slabo vpliva na uspešnost gospodarjenja, saj imamo s tem vezanih preveč finančnih sredstev in je naša likvidnost v nevarnosti. Nevarno je tudi, da se te zaloge preveč »postarajo« in postanejo neidoče (nekorantne). Dobra stran povečanih zalog je v tem, da imajo pro-

SKUPNI PROMET V MPM - PO PARIH

Legenda:
— plan
--- dosegeno

Iz prodajalne Ljubljana IV nam pišejo

Prodajalna Ljubljana IV. je bila odprta 1. aprila l. 1975. Prodajalno je prevzela in vodila Iva Sobočan, sedaj vodja rajona I. Prodajalna je bila dolgo časa na Stritarjevi, kasneje pa je bila ukinjena.

Sedanja prodajalna je bolj odmaknjena od trgovskega centra in se razlikuje po vrstah obutve tudi v primerjavi s prodajalnami, ki so bile letos ukinjene v Ljubljani.

Naša prodajalna ima za leto 1980 plan 16. milij. din in 32.180 parov. Postavljeni plan prometa bo parovno in finančno presežen. V naši prodajalni nas je zaposlenih devet, od tega šest žensk in trije moški. Glede števila zaposlenih bi lahko imeli manj prodajalcev, vendar smo zaradi ukinitve prodajalne III morali zaposliti tri člane tega kolektiva.

Ob ukinitvi treh prodajaln (dveh v tem letu), se je naša prodajalna morala bolj posvetiti prodaji športne obutve, v poletnem času planinske, katere nam je letos primanjkovalo, sedaj pa posvečamo večjo pozornost prodaji smučarske obutve — pancarjev.

Sama prodajalna je izven samega centra in v pasaži, tako da je odmaknjena od prometnih ulic, izložbena okna se praktično ne vidijo na nobeno ulico. Prodajalna je v zakotnem kraju in stranke še sedaj po petih letih obstajanja ne vedo zanjo, smo se prepričali sedaj. Prodajalno je v juniju prevzel Stane Tušar in ugotovil, da je dosti ljudi šele sedaj zvedelo za to trgovino. Isto so opazili prodajalci, ki so bili prej v prodajalni na Titovi cesti.

Mnenja smo, da bi ob večji reklami in obveščanju, da prodajalna obstaja, lahko dosegli boljši promet, kar je tudi cilj vsega kolektiva.

Kolektiv prodajalne IV
Ljubljana, Cigaletova 4 a

Važno je da vemo

Važno je da vemo

Važno je da vemo

Danes vam predstavljamo

Janeza Šmitka

Z današnjo številko začnemo s predstavitvijo skupine smučarjev in smučarskih strokovnjakov, s katerimi sodeluje Alpina. Verjetno že vsi veste, da smo prevzeli pokroviteljstvo nad pionirsko smučarsko reprezentanco Jugoslavije in delom mladinske reprezentance. Te mlade smučarje vodi znani smučarski strokovnjak in trener Jeseničan Janez Šmitka.

»S smučanjem sem začel s petim letom, kot je to na Gorenjskem navada«, pripoveduje Janez Šmitka. »Od dvanajsetega do petindvajsetega leta sem tudi tekmoval. Vmes sem se vpisal na visoko šolo za telesno kulturo, kjer sem specializiral smučanje.«

Po diplomi se je izpopolnjeval tudi v Franciji, kjer je opravil izpit za profesionalnega smučarskega učitelja in prejel najvišjo možno oceno med inštruktorji za šport.

V letih 1969 do 1971 se je že začel ukvarjati s trener-skim delom, v letih od 1971 do 1974 pa je odšel v Elan, kjer je delal na področju raziskovanja razvoja smuči in vodil tekmovalno službo. Leta 1976 se je v matičnem klubu na Jesenicah zaposlil kot profesionalni trener. Postal je tudi trener pionirske in mladinske reprezentance.

»Za svoj največji uspeh štejem to, da smo uspeli zelo dvigniti kvaliteto ekipe, da ekipno zelo malo zaostajamo za najboljšimi mladimi reprezentancami sveta.«

Iz teh vrst je izšlo večina sedanjih najbolj perspektivnih državnih reprezentantov, kot sta recimo Franko in Benedik. To velja tudi za žensko reprezentanco, saj so na primer Tometova, Dornigova, Zavadlavova in druge prav tako moje učenke. Naj omenim še, da sestavljajo člansko B reprezentanco tudi sami mladinci. Med mladimi pa obeta-ta še posebno Žan in Robič.

Za kvalitetno smučanje so seveda važni pogoji. Stroški so veliki in brez denarja ne gre. Ocenjujem, da se razmere izboljšujejo in da tudi Alpina stopa med tiste delovne orga-nizacije, za katere lahko trdimo, da je sodelovanje z repre-zentanco vzorno. Pa ne samo zaradi finančne plati; po-membno je, da je v Alpini resen namen, da se razvija tekmo-valni smučarski čevlji tudi za odrasle tekmovalce. Sedaj so čevlji primerni le za mlajše tekmovalce.«

Še bi se pogovarjala, toda čas je tov. Šmitku skopo od-merjen. Vedno je v gibanju, ob tem pa ostaja miren in pre-udaren.

N. P.

Šahisti v Partizanu

Obveščamo vse šahiste, da ima od 1. decembra na-prej šahovsko društvo svoj prostor v družbenem domu Partizan, v mali sobi v prvem nadstropju.

Zbralo se bo tako kot dosedaj ob torkih in četrkih

Šahovsko društvo

Poročili so se

Ob vstopu na novo življenjsko pot sodelavcem Tatjani Mohorič in Petru Dolencu, Bernardi Jereb in Karlu Vidmarju ter Mariji Gantar iskreno čestitamo in želimo veliko medsebojne sreče, razumevanja in zadovoljstva!

Magister Janez Fister pri svojih preizkusih

razgovor za urednikovo mizo — razgovor

na temo KAKO SKRBIMO ZA NAJMLAJŠE V ŽIREH, ki je bil 5. 12. 1980 v sejni sobi DO Alpina Žiri.

V razgovoru so sodelovali: Marjan KOČEVAR — vodja vrtca, Marija KUNC, Štefka GLADEK in Cecilija LUKANČIČ iz Alpine ter vzgojiteljici Nataša DEMŠAR in Mojca BOŽJAK.

1. Kako je žirovski vrtec organiziran? Zaposlenost, število otrok, oddelkov... Finančna plat v vrtcu? Kakšne so perspektive?

Marjan KOČEVAR:

Če govorimo o organiziranosti vzgojnovarstvenega zavoda ali po domače vrtca, bi poudaril, da vrtec deluje samo v dopoldanskem času in sicer od 5.30 do 15.00 ure; za kakšno drugo vrsto organizacije zaenkrat še ni bilo potreb. Ko je bil vrtec zgrajen, smo bili pripravljeni tudi organizirati popoldansko varstvo, vendar se je izkazalo, da je interesentov premalo.

V vrtcu so sedaj zaposlene štiri vzgojiteljice, medicinska sestra za oddelke jasli in štiri varuhinje. To pa za nemoteno delo ni dovolj, predvsem če bi bil vrtec polno zaseden, kajti z dvema oddelkoma jasli, ki bi jih glede na prostor lahko imeli, bi potrebovali še drugo tehnično osebje (na primer perico), ker sedaj to dejavnost opravlja varuhinja.

Poleg tega je v vrtcu zaposlena še ena kuharica ter ena splošnim delovnim časom.

Število otrok v vrtcu je res zaskrbljujoče. Trenutno je v vrtec vključenih 75 otrok, največ pa bi jih lahko sprejeli skoraj 140. Zanimiv je tudi podatek, da je bilo še v starem vrtcu pred selitvijo vpisanih 94 otrok, 10 pa jih je čakalo za vstop v vrtec. Ko je bil vrtec zgrajen, je bilo prijavljenih celo 145 otrok; dejansko je bil vrtec zaseden v drugem letu obratovanja s 125 otroki. Vedeti pa moramo, da pri tem številu, kolikor jih je trenutno vpisanih, to število ne pomeni dnevnega

obiska; nekaj je vedno bolnih, nekaj je štirinajstdnevnikov, ker starši delajo na izmene. Tako naš vrtec ni izkoriščen in je eden izmed redkih, oziroma edini v občini, ki ni zaseden. Povsod drugje so vrteci polni in za sprejem obstajajo celo komisije, ki ocenjujejo potrebe ter tako določijo vrstni red za sprejem v vrtec.

Kje so vzroki za takšno stanje? Mislim, da lahko rečemo, da je to predvsem finančna plat. Letos pomladi se je prispevek staršev namreč zelo povečal. Prvič letos smo se poenotili v občinskem merilu in je prispevek staršev, glede na dohodek, povsod enak.

Mislim, da vlada v Žireh prepričanje, da je vrtec zelo drag, predvsem zaradi tega, ker ljudje vidijo samo najvišje cene, ki jih morajo plačevati (najvišja postavka za vrtec znaša 1.680.- din, za jasli pa 2.100.- din). Toda najvišjo ceno plačujejo v vrtcu

samo tisti, ki imajo nad 5.400.- din dohodka na člana družine, teh pa je v Žireh zelo malo.

Ko smo pri sprejemu novih cen ugotavljali, kako bodo starši plačevali, smo pri nekaterih prišli celo do tega, da se njihov prispevek ni prav nič povečal, pri nekaterih se je celo znižal za nekaj starih tisočakov. Spremenile se niso samo cene, temveč tudi lestvica in tako imamo sedaj na dohodek 9-stopenjsko lestvico.

Pomembno je omeniti, da je stališče Republiške skupnosti otroškega varstva in vseh družbenopolitičnih sredin tako, da naj bi starši plačevali 50 % ekonomske cene. Zavedati se je treba, da je to sorazmerno visoko, predvsem če gledamo na življenjske stroške, ki so v zadnjem času precej porasli. Ekonomska cena vrtca je nekaj preko 3.000.- din mesečno, za jasli pa nekaj več kot 4.000.- din.

Vzrok majhnega vpisa v vrtec pa je prav gotovo tudi v še vedno premajhni razgledanosti. Vse preveč še mislijo le na varstvo, ne pa tudi na vzgojo otroka, ki je danes izredno potrebna. Vse preveč mislijo le na to, kam bodo dali otroka tisti čas, ko bodo v službi. To je nekoliko napačno mišljenje, kajti v osnovni šoli se že močno odraža predznanje, ki ga otrok dobi v vrtcu. Seveda od tod izvira tudi zmožnost uspešnega dela v osnovni šoli in opažamo velike razlike med tistimi, ki so prišli iz vrtca in tistimi, ki so bili ves čas doma. V vrtcu se namreč otrok že prilagaja vsakodnevnim življenjskim normam, s katerimi se srečuje potem, ko pride v šolo.

Morda še en podatek: vsako leto vpišemo v šolo med 70 in 80 otrok, to pa pomeni, da bi morali v Žireh imeti hude bitke za sprejem v vrtec, vendar vidimo, da temu ni tako.

Prav zaradi tega je onemogočeno normalno delo vrtca in sicer po finančni plati. Vrtec je financiran iz dveh virov, to je od Skupnosti otroškega varstva, in iz prispevka staršev. Sredstva, ki jih daje skupnost otroškega varstva pokrivajo osebne dohodek pedagoškega osebja, od te mase pa gre 6 % za učila in igrače. Vsi ostali stroški pa gredo v breme staršev, to je prehrana in vsa ostala režija (elektrika, čistila, igrače in didaktični material — prispevek skupnosti otroškega varstva za igrače in didaktični material je namreč premajhen). Prav pri nabavi igrač imamo velike težave; vsak od staršev dobro

ve, kaj pomeni nakup igrač, v vrtcu pa moramo gledati še na to, da nabavljamo takšne igrače, ki imajo svoj namen, da otroka tudi nekaj naučijo, da pa so takšne igrače izredno drage, pa vsi vemo. Jasno pa je tudi to, da otroci morajo imeti na razpolago dovolj takšnega materiala. Torej več ko bi bilo otrok v vrtcu, več bi bilo dohodka za pokrivanje materialnih stroškov. Lahko že ugotavljam, da letos vrtec verjetno ne bo posloval rentabilno (za informacijo podatek, da samo pralnica, ko obratuje, porabi 36 kilovatov na uro, da o kurjavi niti ne govorimo, ker so to ogromni stroški). Točne podatke kako bo zaključeno poslovno leto bomo tudi pri nas, tako kot povsod drugje, imeli po zaključnem računu.

S tem bomo seznanili tudi svet staršev vrtca in na osnovi podatkov za leto 1980 in predvidevanj za leto 1981 se bomo morali verjetno pogovarjati o povišanju oskrbnin. Ravno življenjski artikli in energetika pa predstavljajo glavni vir stroškov. Izredne težave imamo v zadnjem času z nabavo prehrane, ki jo nabavljamo vse povsod, da le zadostimo zahtevam in normativom po ustreznem jedilniku. Cene so seveda precej različne. Zgodilo se je že, da nismo dobili mleka, ki je v vrtcu prav gotovo nujna hrana, v zadnjem času ne dobimo pralnega praška za pomivanje posode in podobno.

Zavedati se moramo tudi tega, da nismo samo moralno odgovorni v odnosu do otrok in staršev, soočamo se tudi z izredno ostrimi predpisi inšpekcijskih in sanitarnih služb.

Če bi ocenjeval še perspektivo, bi omenil, da si na investicijskem področju močno želimo, da bi dogradili atrij za jasli — to pomeni, da bi bili otroci tudi v nekoliko slabšem vremenu, predvsem poleti, lahko zunaj.

Druga stvar pa, da bi končno uspeli zgraditi ograjo krog našega igrišča, ker se prav zaradi tega srečujemo s precejšnjimi težavami. Naša želja je, da bi družbeno varstvo, ki smo ga pri nas tako lepo uredili, nekoliko bolj koristili. Nikakor nismo pričakovali, da bo po štirih letih vrtec obiskovalo manj otrok, čeprav je znano, da je družbeni in osebni standard precej porasel in s tem tudi razgledanost in potrebe staršev.

Neko PODOBNIK:

Ali ste mogoče kdaj delali kakšno analizo, zakaj ni potrebe po večji vključitvi, ali mogoče

razgovor za urednikovo mizo — razgovor

obstajajo še kakšni vzroki, ki niso ekonomske narave (varovanje starih staršev, izmensko delo, ipd.).

Marjan KOČEVAR

Seveda izmensko delo, ki je urejeno skoraj v vseh delovnih organizacijah v kraju, vpliva na to, da ni večjih potreb. Prav tako tudi varstvo pri starih starših. Treba je omeniti tudi to, da starši poiščejo to »najcenejšo« možnost in da ženske, ki niso zaposlene ali so upokojene, pazijo tudi več otrok. Vendar se starši največkrat ne vprašajo, ali je to za otroka v redu (prehrana, vzgoja, ipd.). Vendar pri tem mi nimamo in tudi ne smemo imeti kakršnegakoli vpliva.

Ob vseh teh težavah pa na srečo kadrovskih problemov nimamo. Imamo štiri vzgojiteljice s strokovnim izpitom, prav tako tudi medicinsko sestro, od štirih varuhinj pa imata dve šole, dve pa iz zdravstvenih razlogov oz. bližnje upokojitve, šole ne moreta opraviti.

Nejko PODOBNIK:

Ali razmišljate o boljših, oz. novjših organizacijskih oblikah vzgojnovarstvenega procesa? Kakšne so perspektive za legaliziranje takimenovnega »črnega varstva« (kvalifikacija, oz. organiziranje varstva v sklopu vzgojnovarstvenega zavoda).

Marjan KOČEVAR:

Stališče skupnosti otroškega varstva je, da povsod tam, kjer so problemi s prezasedenostjo vrtecev, ustanovijo varstvene družine, ki so predvsem namenjene mlajšim otrokom, ker razen v Škofji Loki in v Žireh, jasli ni. Če imajo takšne družine pogoje in če se prijavijo, dobi varuhinja status delavke v vzgojnovarstveni ustanovi, vendar mora izpolnjevati vse predpisane normative. Skupnost pa potem opremlja prostore z ustrežno opremo in igračami. Vendar sta v Škofji Loki samo dve takšni varstveni družini. V Žireh pa zaenkrat še ne bo takšnih potreb, niti možnosti, da bi takšne družine legalizirali, kajti, če bi jih legalizirali, bi avtomatično pripadali Skupnosti otroškega varstva, zato bi bil tudi prispevek staršev enak kot je v vrtcu.

Tako pa vidimo, da še vrtec ni polnoštevilno zaseden.

2. Delate v proizvodnji in ste hkrati vezani na izmensko delo. Kako vi ocenjujete otroško varstvo v Žireh?

Marija KUNC:

Otroško varstvo v Žireh ocenjujem zelo pozitivno. Delam na izmene in tako vodim otroka

v vrtec vsak drugi teden. Menim, da otrok v vrtcu zelo veliko pridobi in res je to, da so v domačem varstvu otroci le »pomerkani«, nikakor pa jim takšno varstvo ne more dati primerne vzgoje, raznih spretnosti in sploh delovnih navad, ki jih pridobi v vrtcu. Prav gotovo pa je važno, da je otrok v primernem okolju, da se igra s sovrstniki, da se privadi na kolektiv, kar je še posebno pomembno pred vstopom v šolo.

Glede cene menim, da je kar primerna, zdi se mi le, da je režija previsoka, kajti zelo majhna je razlika v ceni, če imam otroka v vrtcu samo vsakih štirinajst dni, ali pa če bi bil tam vseh 23 dni v mesecu.

Marjan KOČEVAR:

Režija je res velika in razlika, če je bil otrok v vrtcu vseh 23 dni, ali pa samo 1 dan, je izredno majhna.

Ko smo se dogovarjali o ceni, smo s tem hoteli doseči predvsem to, da starši pošiljajo otroka v vrtec, če je le mogoče. Dogaja se namreč, da otroci iz vrtca izostajajo brez vzroka, režijo pa moramo pokriti, kajti ravno toliko elektrike, kurjave, itd. porabimo, če je nekaj otrok več, kot če jih je manj. Hrana pa v ostalih materialnih stroških predstavlja izredno majhno postavko (17 do 20 %).

3. Mala šola je sedaj organizirana v okviru vzgojnovarstvenega zavoda. Kako ocenjujete delo v mali šoli v Žireh?

Štefka GLADEK:

Organizacija male šole je izredno dobra, veseli smo, da je to urejeno, kajti to veliko pomeni za otroka — bodočega šolarja in tudi za nas starše, ki nam ni treba otroka še enkrat odpravljati od doma in imajo pouk kar v vrtcu. Naučijo se veliko koristnih stvari, vsak dan so otroci zaposleni tudi

z nalogami, ki jih že v šoli redno pregledujejo in tako je ta oblika zelo dobra povezava med vrtcem in šolo. Otroci imajo tako neko dolžnost, da naredijo nalogo in tako pridobivajo tudi potreben odnos do dela, ki bo v šoli prav gotovo pomemben.

Marjan KOČEVAR:

Mala šola bo organizirana v okviru vzgojnovarstvenega zavoda z zakonom šole od 1. januarja 1981. Edino v naši krajevni skupnosti je ves čas že v organizaciji vrtca, ker to delo opravljajo pretežno vzgojiteljice. Druge so to delo opravljale učiteljice prvih razredov, ker je bila mala šola organizirana v sklopu šole, oziroma izobraževalne skupnosti in ne skupnosti otroškega varstva.

Mala šola je tako oddelek šole in delo poteka po določenem programu.

Povedati pa je potrebno tudi to, da imajo malo šolo skozi vse leto edino otroci, ki so zajeti v vrtec in program je tak, da otroka ves čas usmerja v pripravo na malo šolo. 120 urni program, ki ga imajo tisti, ki niso vključeni v vrtec in obiskujejo malo šolo dvakrat tedensko, je zgoščen na osnovne pojme, ki jih mora otrok pridobiti, da se enakopravno vključuje v osnovno šolo.

Razlika je torej v tem, da tisti otroci, ki so vključeni v vrtec in obiskujejo malo šolo v vrtcu, ta program lahko bolj podrobno in temeljito osvojijo, ostali pa imajo sicer isti program, vendar bolj na hitro obdelan, ker je pač na razpolago manj časa.

Otrok, ki je v redni mali šoli se hkrati vključuje v ostale dejavnosti, ki so v sklopu vrtca, na primer: Ciciban-planinec, športna značka in podobno. V vrtcu pa imamo vzgojni program, ki nas zavezuje za neprekinjeno delo in predvi-

deva otrokov razvoj na vseh področjih (intelektualnem, likovnem, tehničnem, glasbenem itd.).

4. Podaljšano bivanje je za mnoge starše in otroke pomembna pridobitev. Kaj vi menite o organiziranosti te oblike varstva?

Cecilija LUKANČIČ:

Še nedavno smo mnogi starši imeli problem, kam dati otroka, ko odhajamo zjutraj v službo, da ne bo sam doma, to je zjutraj in tudi po končanem pouku.

Odkar je organizirano podaljšano bivanje, smo tako mi kot tudi otroci s tem zelo zadovoljni, za nas je to velika pridobitev. Otroci v tem času na toplem, zjutraj lahko dobi topel obrok, popoldne tudi kosilo. V tem času otroci naredijo tudi naloge in so pri tem pod nadzorstvom, kar pride prav, ker smo starši s tem manj obremenjeni.

Tudi za higieno je dobro poskrbljeno, po vsakem obroku otroci umivajo zobe in si tako pridobijo koristne navade.

Imamo pa tudi nekaj pripomb. Menim, da je prostor, ki je premajhen, tako tudi večkrat preveč ogrevan in so otroci pogosto žejni. Sedaj je že bolje, ker dobijo čaj.

Ugodno je tudi to, ker je podaljšano bivanje brezplačno, razen hrane, če je v tistem času zajtrk ali kosilo.

Tovariš, ki vodi podaljšano bivanje nas je opozoril, da zaradi velikega števila otrok, ne more jamčiti za uspeh posameznika, ker se ne more posvečati vsakemu posebej. Ponavadi se bolj posveti prvemu razredu, ker so najmlajši bolj potrebni nadzorstva, s tem pa so seveda prizadeti višji razredi. Zato bi kazalo oddelke podaljšanega bivanja razširiti, če bo prostorsko to možno.

razgovor za urednikovo mizo — razgovor

Nejko PODOBNIK:

Kako pa je s kadrom za takšno obliko podaljšanega bivanja?

Marjan KOČEVAR:

Če bi imeli potrebne prostore, tudi s kadrom ne bi bilo problemov, kajti na našem področju je dovolj močno kadrovsko zaledje. Veliko je študentov na pedagoški smeri in veliko jih pri nas ne moremo zaposliti. Kadrovskega problema menim, da ne bomo imeli, tudi če bi prešli na celodnevno šolo, ki pa zahteva bistveno več kot pa samo organizacija podaljšanega bivanja.

5. Kako poteka delovni dan v enem izmed oddelkov? Kakšne so težave? Kaj vam pomeni delo z otroci?

Nataša DEMŠAR:

Najlažje bi govorila o oddelku, ki ga vodim, to je najmlajša skupina. Otroci se zbirajo od 5.30 do pol osmih in ta čas zaposlimo vsakega otroka posebej. To pomeni, da otrokom pripravim ustrezen material ali igrače (rišejo, strižejo, sestavljajo, oblikujejo, lepijo in podobno). Te zaposlitve seveda tudi vodim, otroke spodbujam, da so bolj vztrajni pri določenem delu, jih navajam na pravilen odnos do igrač, seveda pa vključujem v igro tudi manj spretno otroke. Ob pol osmih imamo zajtrk. Pri tem otroke navajamo na higienske in kulturne navade pri jedi.

Otroci si z igro pridobivajo spretnosti in delovne navade

posebno pomembno v tej skupini dve in triletnih otrok je razvijanje govora, ker govornih sposobnosti še niso povsem razvili. Nato sledijo še zaposlitve iz estetske vzgoje, to je predvsem likovna zaposlitev. Otroci zelo radi rišejo. Tu jih seznanimo z novimi tehnikami, barvami, materiali, predvsem pa si tu razvijajo ročne spretnosti in bogatijo svojo fantazijo, domiselnost in vztrajnost.

Ritmika otroka poveže in sprosti ob glasbi in pripovedovanju. Otrok uprizarja razne gibe, oponaša živali, ljudi, predmete in naravne pojave. Otroci tudi zelo radi pojejo in tudi glasbenih zaposlitev imamo veliko. Te zaposlitve potekajo različno. Ali jih seznanjamo z novo pesmico, ali poslušamo glasbo, pesmice spremljamo z različnimi malimi instrumenti, kar je za otroka še posebno primerno in zanimivo. Uvajamo tudi razne slušne didaktične igrice, ob katerih si otrok razvija sluh, kar je tudi zelo pomembno.

Vendar pa je v naše delo vpletena tudi moralna vzgoja, ki govori o tovarištvu, medsebojni pomoči, lepem vedenju, o skupnosti in podobnem.

Po skupnih zaposlitvah pa odhitimo na sprehod, če nam le vreme to dopušča. Sprehod pa nam da tisočero možnosti, ki otroka seznanja z različnimi naravnimi pojavi, ki jih opazujemo. Poučimo pa jih tudi že o prometu in nevarnostih. Srečujemo se tudi z različnimi poklici (šoferji, prometniki, ipd.). Sprehod res daje otroku veliko možnosti za opazovanje, pripovedovanje in podobno. Velikokrat pa se zatečemo tudi na igrišče, kajti nemalokrat se zgodi, da so otroci vse preveč vodeni in nasičeni vsega in najbolj primeren prostor, da se otrok sprosti, je prav gotovo igrišče. Toda tudi tu ne gre brez težav.

Naše igrišče je preveč odprto in raztegnjeno, ne moremo se tako organizirati, da bi bila vsaka skupina na nekem določenem kraju, tako je že prišlo do tega, da je otrok zapustil igrišče, prav zaradi tega pa se velikokrat sprašujemo, kje dobiti denar, da bi igrišče ogradili. Tudi, če stvar gledamo s higienske plati, bi bilo to res potrebno, ker preko igrišča letajo razne živali, pa tudi najrazličnejši ljudje.

Vsekakor je toliko razlogov, da bi morali denarna sredstva zagotoviti na kakršenkoli način, da ne bi bili otroci na igrišču pred vrtem izpostavljeni raznim nevarnostim.

Ko se vrnemo s sprehoda, se pripravimo na kosilo, ki poteka organizirano, otroke spet navajamo na kulturno uživanje hrane. Po kosilu otroci najprej počivajo. Vsak ima svoj ležalnik, ki je označen in svojo odejo s prevleko. Vzgojiteljica mora poskrbeti, da otroke uspava s pesmico ali pravljico. Tako počivajo nekaj dlje kot do 13. ure, potem pa jih varuhinja prične pripravljati za domov. Dobiijo tudi malico in od 13.30 do 15. ure otroci odhajajo domov.

Marjan KOČEVAR:

Izredno neprijetno je, če otroci prihajajo v vrtec po zajtrku to je po pol osmi uri, nekateri namreč prihajajo že sami in tako velikokrat zamudijo. Tako motijo ostale, ki se že pripravljajo na skupno zaposlitev.

Še večje probleme pa imamo pri odhajanju, predvsem, ker se starši tudi ne držijo reda ter ne upoštevajo tega kar jim povemo in ne uporabljajo domofona. Nekateri se tudi ne držijo ur in predčasno ali pa prepozno prihajajo po otroke. Še posebno bi tu poudarili dva dneva v letu, to je zadnji dan pred novim letom in 8. marec. To so res izjemni primeri, ven-

dar menim, da ne bi bilo potrebno, da bi se to dogajalo dvakrat letno. To je neprijetno tudi za otroke, ki čaka na starše in sam tava sem ter tja po garderobi.

Nejko PODOBNIK:

Kako gledate na svoj poklic in kaj vam pomeni to delo?

Nataša DEMŠAR:

Velikokrat lahko slišimo mnenje, da otroka lahko varuje vsak. Vendar to ne drži. V tem poklicu je potrebno veliko ljubezni do otroka, veliko strpnosti, domiselnosti in vsaka vzgojiteljica se mora zavedati, da je predšolska doba »zlata doba« za otroka. V tem času je otrok najbolj sprejemljiv in mu resnično lahko največ daš, kar bo kasneje potreboval za življenje in starši bi, če želijo svojim otrokom dobro, morali usmeriti otroka tja, kjer se bo najbolj usposobil za življenje — to je v kolektiv. Res je, da se včasih zgodi, da pride otrok domov s kakšno manjšo poškodbo, včasih tudi s kakšnim šivom, vendar to se dogaja, kjer je več otrok skupaj. Velikokrat kakšna mamica potoži, da otroka še doma ne more krotiti, tu pa jih imamo v skupini 12, v starejši pa tudi po 29. Zelo pomembno je tudi sodelovanje s starši, predvsem pri odkrivanju kakšnih napak, da se to odpravi, še preden gre otrok v šolo.

Nekateri mislijo, da je dovolj, če ima otrok kakšno igračo, hrano in da je dobro oblečen, premalo pa kako važno je, da otroku v tem obdobju omogočimo še marsikaj.

Marjan KOČEVAR:

Sodelovanje z vrtem je izredno pomembno in to omogočamo preko govorilnih ur, kjer se vzgojiteljica pomeni s starši o vsakem otroku posebej. So pa tudi stvari splošnega značaja, ki jih obravnavamo na skupnih roditeljskih sestankih. Vendar se starši teh sestankov zelo neredno udeležujejo. Zaskrbljujoče je, da je tako majhen interes za napredovanje otroka v predšolski dobi.

Nataša DEMŠAR:

Urnik je izdelan po učnem programu, ki je prilagojen oz. izdelan za posamezne starostne skupine. To teče enotno v okviru občine in republike.

Letos nas je v vrtcu prvič obiskala psihologinja, s katero bomo redno sodelovali, enkrat mesečno nas obiskuje zdravnik, kmalu pa nas bo pričela obiskovati tudi logopedinja iz Škofje Loke (govorne vaje). Tudi smo že razmišljali, da bi otroke skupinsko vodili k zobozdravniku. Vendar v Žireh je na tem po-

Po zajtrku zopet uredimo sobo in se pripravimo k skupnim zaposlitvam. Te zaposlitve vedno potekajo po načrtu in izgleda podobno kot šolska ura. Najprej je 10—15 minut jutranje telovadbe, nato pa sledijo zaposlitve umske in estetske vzgoje. Pri umski vzgoji seznanjamo otroke z okoljem, z novimi pojmi, predstavami in

razgovor za urednikovo mizo — razgovor

dročju izredno pomanjkanje kadra in je to težko organizirati, čeprav upamo, da nam bo to v bližnji prihodnosti tudi uspelo.

Marjan KOČEVAR:

Postavlja se vprašanje, kaj narediti: ali predšolskemu otroku, ki ima še mlečne zobe, nuditi manj in boljše poskrbeti za šolskega, kateremu je že potrebno zaplombirati kakšen stalen zob. Ob stalnih problemih zobozdravstva, s katerimi se srečujemo v Žireh, pa zaenkrat še ni možno zagotoviti rednih sistematičnih pregledov za šolske in predšolske otroke.

V novem objektu je načrtovana tudi zobna ambulanta in ko bo šola dograjena (s sredstvi samoprispevka), se bo potrebno z zdravstveno skupnostjo dogovarjati še o opremljenosti in kadru.

Nataša DEMŠAR:

Velikokrat slišimo od staršev tudi pripombe, češ da se v vrtcu prehladijo, poškodujejo in podobno. Vidimo pa, da so otroci predvsem popoldne, ko so starši doma, precej prepuščeni sami sebi.

Če otrok zboli v vrtcu, ga peljemo v posebno sobo, to je izolirnica kjer mu zmerimo temperaturo, prinesemo čaj in obvestimo starše, da ga pridejo iskat, seveda če je temperatura višja. Če pa je bolezen hujša in nenadna, ali pa, če pride do kakšne poškodbe, otroka sami odpeljemo v ambulantno.

6. Potujoči vrtec je novejša oblika varstva. Kakšen je po vašem pomen te oblike varstva in s kakšnimi težavami se srečujete, katere so dobre strani?

Mojca BOŽJAK:

Naš potujoči vrtec ni novejša oblika varstva, ampak je to oblika, ki jo uvajamo že približno pet let. Opazili pa smo, da je bilo prejšnja leta večje zanimanje za potujoči vrtec, kot pa ravno letos. Ko smo letos prvič dali objavo, da bo pričel delovati potujoči vrtec, je bilo le okrog 5 ali 6 prijav. Razmiš-

ljali smo, kaj bi še lahko storili, da bi bilo število večje in da bi sploh lahko pričeli z delom. Tako smo ponovno dali obvestilo v delovne organizacije, nakar je število naraslo v Žireh na 21 in na Selu na 8. Tako imamo dve skupini potujočega vrtca, na Selu in v Žireh. Prejšnja leta smo imeli skupine tega vrtca tudi v ostalih oddaljenih krajih (Nova vas, Račeva, Brekoviče) in skupine so bile polno zasedene. Letos pa te potrebe ni bilo.

Otroci prihajajo v potujoči vrtec dvakrat tedensko, v ponedeljek in sredo, od 15.30 do 17.30 ure. V glavnem vsi, ki so prijavljeni zelo radi prihajajo v vrtec, če zbolijo, se pridejo tudi opravičiti.

Delo v potujočem vrtcu poteka ravno tako kot v dopoldanskem času v vrtcu, po programu in načrtu, ki zajema letni čas, v katerem smo, upoštevamo vse praznike in podobno.

Povedati moram tudi, da so ti otroci, če jih primerjam z otroki dopoldanskega vrtca, bolj nebogljeni. Ko so prvič prišli, jih je veliko jokalo, bili so trmast, prestrašeni in napadalni in zelo sem se morala prizadevati, da sem jih umirila, jim nekako dopovedala, kaj bomo v tem času delali in uspeh je bil drugič, ko so prišli, že viden. Sedaj, ko so se že privadili, so postali dobri in pridni otroci, ki se radi vključujejo v igre, sodelujejo, prevzemajo naloge, s katerimi jih zaposlim in jih dokaj dobro izvršijo. Kaj kmalu pa sem lahko opazila, da se otroci ne znajo tako igrati in ne znajo ravnati z različnimi pripomočki in pri vsaki stvari sem morala biti zaven, vsakemu posebej pokazati.

Ker je otrok veliko, so se zbirali v skupine in igrali s tistimi igračami, ki so jih bili že doma najbolj navajeni. Niso pa si upali vzeti tistih igrač, ki so bile zanje nove, na primer konstruktorja, ki ga fantje nikakor niso znali sestavljati.

Opazila sem tudi, da otroci zelo radi pojejo, rišejo in še marsikaj. Veliko pa me sprašujejo, pri igri so zelo nesamostojni. Dosti bolj jih je treba voditi in usmerjati v neko zaposlitev in igro in vidi se, da so bili doma le v varstvu, na toplem in siti, niso pa bili usmerjeni v neko delo.

Še iz šole se dobro spomnim, ko nam je profesorica psihologije povedala naslednje: »Dekleta, zapomnite si samo to: otrok, ko se rodi, je kakor nepopisan bel list papirja, na njem bo ostalo vse, kar boste zapisali, dobro in slabo!« Zato pa vsi stremimo za tem, da bi bilo na njem zapisanega čimveč dobrega in da bi to odnesel s seboj v življenje in v življenju čimbolje uspel.

Nejko PODOBNIK:

Ko smo pripravljali vprašanja za ta razgovor, smo dobili tudi nekaj vprašanj od naših delavcev in sicer:

Zakaj se otroci, ki niso v organiziranem varstvu, ne vključujejo v večjem številu v potujoči vrtec? Cena 100.- din za 80 ur potujočega vrtca je res simbolična in vzrok temu prav gotovo niso finančna sredstva.

Mojca BOŽJAK:

Prispevek 100.- din, ki ga plačajo pri vpisu, je samo prispevek za material, ki ga rabimo pri delu (barvni papir, risalni listi, lepilo in podobno), ostale igrače in pripomočke pa posodi vrtec. Pri tem bi povedala še to, da mi porabimo veliko več tega materiala, ker otroci še niso navajeni tako ravnati z materialom, kot smo naučili dopoldanske v rednem vrtcu.

Marjan KOČEVAR:

Glede obiska bi omenil še to, da je potujoči vrtec organizirana oblika, ki jo uvajamo že več let in je vsako leto približno ob istem času, zato menimo, da bi bilo lahko zanimanje staršev večje.

Verjetno je odbijajoče, da se morajo otroci voziti, nekateri tudi malo dlje in številnim staršem se ne splača niti čakati niti vračati se domov in jih ponovno hoditi iskat.

V oddaljenem kraju je vrtec organiziran samo na Selu,

kjer delo zelo lepo poteka in zelo radi hodijo tudi zelo oddaljeni iz Zatreznika.

Zato, ker se ta dejavnost odvija predvsem v zimskem času, je ponekod problem tudi prostor, ki mora biti ogrevan in primerno razsvetljen.

Zakaj paravnozimski in spomladanski čas? Menimo, da ravno v tem času otrok najbolj potrebuje družbe in igre, ko je dan kratek, vreme pa največkrat slabo in hladno in so vezani na prostor. Je pa to enotno v vsej občini in traja 80 ur.

Mojca BOŽJAK:

Mislim, da so starši in otroci zelo zadovoljni, da je organiziran potujoči vrtec in tudi število je sedaj že kar veliko, čudim pa se, zakaj starši ne dajo otrok v redni dopoldanski vrtec, ko vidijo, da otroci zelo radi hodijo in da veliko pridobijo. V vrtcu imamo še prostor in tudi otrok bi veliko več pridobil, kot pa samo dvakrat tedensko po dve uri, hkrati pa smo zadovoljni, da pridejo vsaj ti. Sprašujemo pa se, kje so ostali, ki sploh ne pridejo in, kot vemo že iz izkušenj, bodo lahko imeli resne probleme, ko bo treba v malo šolo in potem v osnovno šolo.

Marjan KOČEVAR:

Mislim, da smo v tem pogovoru osvetlili vse strani. Pogoje za delo imamo in delo teče tako kot je treba.

Nakazali smo željo, da bi bilo v vrtcu res vključenih čimveč otrok, kajti bili smo hudo bitko, da smo pridobili te dragocene prostore, zato bi jih res kazalo čimbolje izkoristiti.

Mala šola odslej v okviru vrtca

Zaključek:

Računamo, da bo taka informacija spodbudila k razmišljanju tudi druge starše, da se bodo vendarle odločili in svoje malčke pripeljali v vrtec.

Ob tem pa seveda velja, da je VVZ družbena ustanova in če ima kdo kakršnekoli pripombe ali predloge, naj jih sporoči.

Verjetno je le s tesnejšim sodelovanjem možno doseči večje uspehe...

Važno je da vemo

Važno je da vemo

Važno je da vemo

kadrovške novice

**Irma Dolenec referent
za delovna razmerja**

Bližamo se koncu koledarskega leta, zato je prav, da pogledamo v čem so značilnosti letošnje fluktuacije delavcev. Poleg običajno razumljivih odhodov in prihodov delavcev, je najbolj pomembna zaposlitev 34 delavcev v novem obratu Rovte, delovno razmerje so nastopili kvalificirani izdelovalci spodnjih delov obutve in šivalke zgornjih delov obutve, ki so končali šolanje na ČŠIC, med dvomesečnimi poletnimi počitnicami smo zaposlili 39 dijakov, nekaj novih delavcev smo razporedili v skladišče,

ostale pa v montažno halo in plastiko, kjer se sedaj kaže veliko pomanjkanje delavcev.

Vzroki za prenehanje delovnega razmerja v letošnjem letu so predvsem zaradi velikega števila upokojitev, odhoda delavcev na služenje vojaškega roka, precej delavcev je prenehalo v naši delovni organizaciji in se zaposlilo v drugi delovni organizaciji v kraju, pa tudi izven njega, v zadnjem času pa ugotavljamo, da odhajajo od nas tudi kvalificirani delavci.

Novembra je nastopilo delovno razmerje 10 delavcev, z delom pa je prenehalo 8 delavcev. Delovno razmerje v TOZD Obutev Gorenja vas so nastopili Slavica Patrčević, Ljuba Jurič in Jožica Jereb, v TOZD Obutev Žiri, obrat Rovte je nastopila Marija Pivk. Delo v TOZD Prodaja Žiri sta nastopila Marjan Praprotnik in Bojan Starman, v prodajalni Novo mesto sta nastopila delo Boris Jordan in Franc Štamfelj. Delovno razmerje v TOZD Plastika Žiri je nastopil Roman Kogovšek, v Delovni skupnosti skupnih služb pa je nastopil delo Emir Ikić.

Z delovnim razmerjem v TOZD Prodaja Žiri je prenehala Daniel Rampre, v prodajalni Banja Luka II pa Momir Novković. V TOZD Obutev Žiri so z delom prenehali Anton Šantej, Janko Žakelj in Ivan Bogataj. Delovno razmerje v Delovni skupnosti skupnih služb je prekinil Maks Orešnik, v TOZD Plastika Žiri pa Marija Kosmač in Jože Petrovčič.

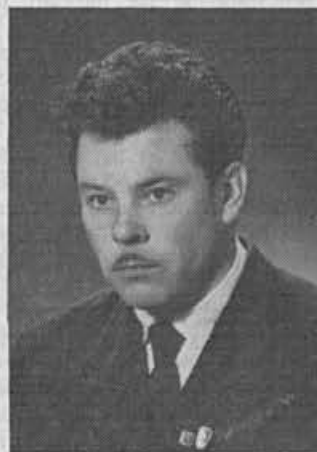
Kamniško sedlo, Krvavec in še drugi vrhovi. Celu uro smo občudovali to lepoto narave, potem pa smo se začeli spuščati navzdol proti koči. Planike in druge planinske rože so nas spremljale. Še malo okrepčila

v koči in nazaj v dolino Kokre. Kmalu smo bili na cilju s trdnim sklepom, da še gremo v planine, posebno, če nas bo vodil Franc.

Marica MLINAR

V spomin Jakobu Podobniku

1959. leta pa se je vključil v naš kolektiv. Pridobil si je visoko kvalifikacijo, delal v neposredni proizvodnji, nekaj časa v skladišču končnih izdelkov, zadnjih sedem let pa na režijskem delu v lahki montaži kot medfazni kontrolor, oziroma kontrolor končne obutve.

Sodelavci se ga spominjamo kot dobrega človeka in tovariša, ki je znal s kritično besedo opozoriti na nepravilnosti.

Tudi v osnovni organizaciji zveze komunistov ni bilo sestanka, na katerem se Jakob ne bi oglasil in zlasti opominjal na razmere, v katerih so delavci neposredne proizvodnje.

Njegovo delo je segalo tudi v krajevno skupnost, v društva in družbenopolitične organizacije. V zadnjem času je bil tudi predsednik vaškega odbora socialistične zveze v Novi vasi.

Pri svojem delu se je srečeval z mnogimi težavami, vendar je vedno znova in znova sodeloval povsod, kjer je bilo potrebno. Z žalostjo lahko zatrdim, da je njegov prezgodnji in tragični odhod prav gotovo vrzel v vrstah delavcev, ki so poleg svojega dela v tovarni, vedno menili, da je treba poleg svojega dela v tovarni narediti marsikaj tudi na drugih področjih. Za vse to pa ostajamo njegovi dolžniki...

Mnogo prezgodaj se poslovljamo od enega značilnih predstavnikov delavskega razreda in našega sodelavca...

Jakobova življenjska pot je bila že od vsega začetka prepletena z mnogimi težavami. Njegova družina se je z muko prebijala skozi življenje in tako se je takoj po vojni znašel med čevljarskimi vajenci. Sodeloval je, kot vsa tedanja generacija, pri gradnji nove tovarne in se leta 1950 vključil v delo.

Sreča mu je spet obrnila hrbet. Pri vojaki, kjer je služil med graničarji, je bil ranjen. Tudi razmere v Žirih so bile težke in zanj tedaj zaposlitve ni bilo. Odšel je v Železarno na Jesenice. Nekaj let zatem ga srečamo v tedanji Metki, prav tako čevljarskem podjetju v Žirih.

Prikrojevalci tudi letos v planine

Že četrto leto smo se delavci prikrojevalnice odpravili v planine. Na pobudo Franca Oblaka smo se tudi letos dogovorili, da gremo na Grintovca.

V soboto, 20. septembra smo se zbrali pred Zadrudnim domom, kjer sta nas čakala dva kombija. Bili smo točni in se kar hitro odpeljali proti Selu in naprej po Poljanski dolini. V Kranju smo zavili proti Jezerskem. Na Kokri smo se ustavili in pot nadaljevali kar peš.

Mahnili smo jo mimo pašnikov in po dolini, kar kmalu pa smo se začeli vzpenjati vedno višje. Postajalo nam je vroče in marsikdo je že odložil kos oblačila. Po enourni hoji smo se oddahnili. Spet smo vzeli pot pod noge in se kar hitro dvigali. Hodili smo še dve uri in že smo se znašli pred Zoisovo kočjo, ki čepi na lepem kraju med hribi. Od tam v daljavi vi-

dimo vrh Grintovca, toda za prvo popoldne smo opravili.

Ko smo vstopili v kočjo, je bilo tam že precej planincev, zato je bilo treba najprej poskrbeti za prenočišča. Posedli smo okrog miz in popili topel čaj. Za počitek je bilo še prezgodaj, zato smo malo pokramljali. Vsak je še zaužil kaj dobrega iz nahrbtnika in seveda je bilo treba potem vse skupaj še zaliti. Postalo je kar prijetno. Še zapeli smo in večer je v šalah in veselem razpoloženju naglo minil.

Zjutraj smo se zgodaj odpravili na vrh Grintovca. Treba je bilo navzgor. Pot ni težka, pa vendar za nas starejše, kar dosti dolga in naporna. Ko pa vse to premagaš, si srečen, ko se ti odpre z 2558 metrov visokega vrha lep razgled. Bil je lep sončen dan in gorski sosedje so bili vidni daleč naokrog: Kočna,

Od tu in tam

Od tu in tam

Od tu in tam

Tiskovna konferenca, ustaljena praksa

Že nekaj časa predstavniki občinske skupščine sklicujejo pred vsemi pomembnejšimi zasedanji zborov občinske skupščine tiskovne konference, kjer se novinarje osrednjih slovenskih časopisov in radia ter glasil organizacij združenega dela, seznanja z osnovnimi vprašanji, ki jih bodo obravnavali zbori skupščine, ozadje, ki pogojuje posamezne sklepe in seveda dileme, ki v občini nastajajo na posameznih področjih.

Prvi uspehi so se že pokazali. V zadnjem času pa vse kaže, da o vključevanju na tiskovne konference računajo tudi predstavniki samoupravnih interesnih skupnosti, s čimer naj bi tudi gradivo za zasedanja skupščin SIS približali delavcem in občanom. Novinarji sami pa so predlagali, da bi na tiskovni konferenci res sodelovali vsi odgovorni družbenopolitični delavci, ki bi lahko kvalitetno odgovarjali na vsa politična in strokovna vprašanja.

Zadnja tiskovna konferenca je bila 8. decembra. Tedaj je beseda tekla predvsem o novelaciji urbanističnega programa, ki je vendarle prišla v zaključno fazo in bo možno v kratkem zaključiti razpravo o tem. Seveda so še nekatere stvari premalo dodelane, saj jih tudi ni bilo mogoče. Marsikaj se bo zanesljivo pokazalo še v času razgrnitve, ki je predvidena od 8. do 23. decembra. Žirovci si bomo vso dokumentacijo in karte lahko natančneje ogledali 23. decembra v družbenem domu Partizan. Tedaj si velja zadeve ogledati in pripraviti pripombe.

Naslednje, kar je bilo na tiskovni konferenci še posebej obravnavano, je družbeni plan.

»Okvirno sliko na področju družbenega planiranja sedaj imamo«, je na tiskovni konferenci povedal predsednik komisije za družbeni plan in razvoj, Zvone Teržan.

Izvršni svet bo oblikoval predlog končnega besedila predloga pogovora o temeljih plana, ki naj bi ga občinska skupščina obravnavala 24. decembra. Predvideno je, da bi do tedaj vnesli še morebitne spremembe in oblikovali odlok o pripravi družbenega plana, plan pa naj bi sprejeli februarja naslednje leto.

Viden je premik v odnosu do plana. Bolj stvarno presoja, kaj zmoremo in kaj ne zmoremo in vendarle je prodrlo spoznanje, da gre sedaj zares.

Ko primerjamo naše dokumente s planskimi dokumenti republike, menimo, da je kljub temu naša predvidena rast družbenega proizvoda (5 % letno) uresničljiva. Problem je

še vedno kako kvalitativno premakniti družbenoekonomska gibanja. Pri zaposlovanju se zavedamo, da se lahko zanesemo le na naravni prirastek v občini, kar pomeni, da bi lahko zaposlovali po stopnji 1,4 %. To dejstvo pa seveda zahteva usmerjeni sistem izobraževanja.

Produktivnost naj bi se dvigala po stopnji 3,65 %, kar sodimo da smo zmožni. Vprašljiv pa je seveda delež novozaposlenih v produktivnosti dela.

Za izvoz menimo, da je ključni agregat nadaljnega razvoja. Osnovni pogoj in podlaga temu pa je zadostna akumulativnost našega dela. V primerjavi z načrtovanjem v re-

publiki menimo, da smo se v pogledu uvoza in izvoza nekako ujeli v republiški resoluciji. Investicije naj bi rasle le do stopnje 22,9 % od družbenega proizvoda. Počasi vendarle spoznavamo, da se bomo morali pri načrtovanju investicij nasloniti na svoje lastne finančne zmožnosti, ker bo selekcija pri kreditiranju s strani bank izredna.

Kar je za nas zanimivo je brez dvoma tudi, kakšni so načrti v zvezi z razvojem informiranja v občini. Ugotavljamo, da usluge INDOK centra v občini Škofja Loka koristimo premalo, pa tudi nekateri ustanovitelji te pomembne družbene institucije se svojih dolžnosti ne zavedajo v popolni meri. Na primer s strani mnogih samoupravnih interesnih skupnosti niti ne dobijo ustreznih gradiv, pa tudi sodelovanje z delegati je minimalno.

Drugo, kar je na vseh zborih skupščine, še prej pa na tiskovni konferenci prišlo do izraza, je vprašanje razvoja radiodifuznega omrežja v občini Škofja Loka. Po dveletnih razpravah se je pokazalo, da nimamo dovolj denarja, da bi v občini gradili še eno radijsko postajo, temveč je treba izkoristiti dejstvo, da v Žireh radio že deluje. Samoupravni sporazum, ki naj bi v prihodnjem obdobju zagotavljal redno delovanje radijske postaje za občino Škofja Loka s sedežem v Žireh, bo v kratkem v javni razpravi.

Vprašanje je, če bo možno vključiti zahtevana sredstva v okvir družbenega plana občine, kajti zaradi zelo nasprotujo-

čih mnenj v preteklosti, je ta samoupravni sporazum v veliki zamudi. Vendar so na občinski skupščini menili, da je treba do konca januarja odločiti ali naj radio v Žireh deluje za vso občino, ali le za krajevno skupnost Žiri. Če bi deloval v občinskem merilu, bo treba zagotoviti predvidena sredstva na vsak način, čeprav v prvi fazi ne bi bila vključena v družbenem planu.

Kakršna koli odločitev pa bi že bila, delovanje radia v Žireh je treba dokončno legalizirati.

N. P.

POPRAVEK

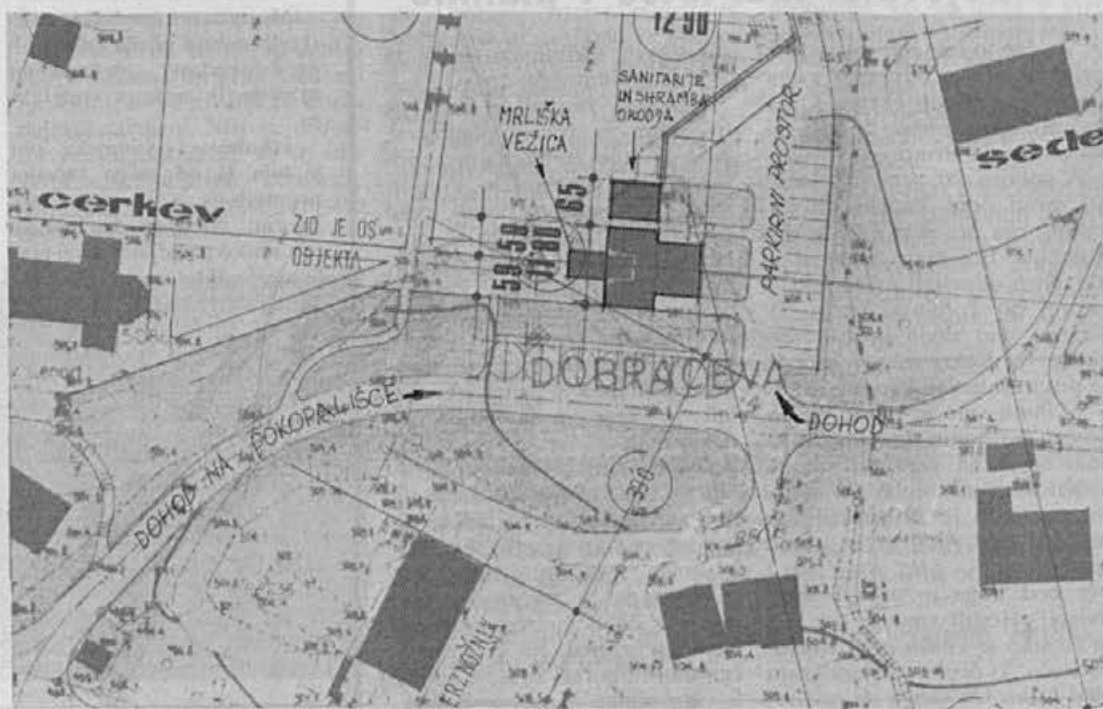
V prejšnji številki je bilo pomotoma objavljeno: Ob smrti Pavla Kopača 650 din — svojci; pravilno je — sodelavci.

ZA MRLIŠKO VEŽICO SO DAROVALI

— Družini Kopač in Ušeničnik, Nova vas ob smrti očeta — 1000 din

— Kristina Saletin ob smrti brata Pavleta Kopača — 500 din

— Janko Žakelj ob smrti Paternelj Marjane Žiri 523,80 din

»Saj jaz nisem kakšna pomembna Žirovka«, politi Helena Stritih (Kokljeva z Ledinice).

Kot kaže, tale naša rubrika velja za nekakšno elino srečanje. Ljudje pa pod tem pojmujejo najmanj visoko izobrazbo in vidne funkcije. Pa vendar to ni namen naše rubrike. Če pa že gre za pomembnost, je ta verjetno še v čem drugem, na primer v delu...

Kar hitro se s Heleno preseliva pred drugo vojno, tja v leta 1937, 1940.

»Za svetovna dogajanja in politiko sem se začela zanimati že zelo zgodaj in ljudje smo tedaj vedeli, da se neizogibno približuje vojna.

»Domači so bili hitro vsi v narodnoosvobodilnem gibanju, jaz pa sem vse zelo radovedno spremljala. Takrat so bili po vseh organizirani tako odbori pionirske in mladinske organizacije. Bila sem med tistimi, ki smo jo organizacijo vodili. Ukvarjali smo se z obveščanjem in zbiranjem raznega materiala in pri tem sodelovali z gospodarskim odborom, ki je skrbel za preskrbo partizanov.

Čeprav je bil oktobra 1943. tu pri nas ustanovljen prvi narodnoosvobodilni odbor na Gorenjskem, se tedaj tega mnogi nismo tako zavedali. Menili smo, da gre pri narodnoosvobodilnih odborih le za nadaljevanje prejšnjega delovanja odborov OF.

Res pa je, da se je gibanje to jesen po kapitulaciji Ita-

lije izredno razmahnilo. Nekateri smo tedaj postali skojevci. To seveda v našem delu ni ničesar spremenilo. Vodila sem skojevsko organizacijo na našem območju in to vse do osvoboditve. Tako mi je tudi priznana udeležba v narodnoosvobodilni borbi.

Po vojni za zaposlitev ni bilo kaj prida možnosti. Tako sem bila vesela, da sem dobila zaposlitev v tedanji Čevljarski zadruzi. To je trajalo nekaj let.

Vedno sem rada brala in z veseljem sem pograbila priliko, da sem se udeležila tečaja za knjižničarje v Radencih. To je bilo 1948. leta. Že je kazalo, da bom morala v administracijo na tedanji okraj v Kranju, kar mi ni prav nič ležalo. Srečna okoliščina je bila, da sem na prvem tečaju za knjižničarje vzbudila pozornost in odšla 1949. na daljši tečaj v Ljubljano. Tedaj sem postala knjižničarka. Najdlje, kar 20 let sem bila v Mestni knjižnici, do leta 1974. in sicer sem delala na izposoji. Želela sem sodelovati z ljudmi in to je najbolj mogoče prav tu. Vmes sem seveda tudi hodila v večerno šolo in napravila veliko maturo.

Leta so naglo tekla in zadnje čase se Helena z možem, ki je znan psiholog, vrača v domači kraj skoraj vsak teden. Pri Metož si urejuna prijetno bivališče za konec tedna.

»Doma sem bila na kmetih in tole življenje mi ugaja. Slučajno sva kupila tole hišico in nekaj tisoč kvadratnih metrov zemlje. Toliko, da ima človek vedno dovolj dela«, konča Helena.

Tekst: Nežko Podobnik
Foto: Brigita Grošelj

Od tu in tam

Od tu in tam

Videli smo Bosno in obeležja njene slavne preteklosti

(nadaljevanje iz prejšnje številke)

S probojem na Tjentištu se je končala 5. sovražna ofenziva, ki je bila samo nadaljevanje 4. sovražne ofenzive. To je bilo v času, ko je bil von Paulus v težkem položaju pri Stalingradu, zavezniki pa so se že izkrcavali na Pantelariji in Siciliji ter kasneje napredovali po južni Italiji navzgor.

Ob koncu leta 1942 je bilo v Jugoslaviji že veliko osvobojeno ozemlje. Borci narodnoosvobodilne vojske pod vodstvom Josipa Broza Tita so vezali preko 850.000 sovražnih vojakov, ki bi bili še kako potrebni na vzhodnem bojišču, kajti nemške izgube v zimskih ofenzivah Rdeče armade so zdesetkale nemške sile na vzhodu. Z obetajočo drugo zavezniško fronto pa bi Nemcem grozila še nova nevarnost, saj je široko osvobojeno ozemlje Jugoslavije bilo kaj pripravno za izkrčevanje zavezniških sil. Zato je sovražnik po planu Weis 1 začel januarja 1943. leta ofenzivo v zahodni Bosni in Hrvaški, do kamor je segalo strnjeno osvobojeno ozemlje. Pod težo sovražnikove premoči je bilo konec Bihačke republike, kjer je bilo samo dober mesec prej zgodovinsko prvo zasedanje AVNOJA. Z borci se je umikalo tudi civilno prebivalstvo in več kot 2.500 ranjencev in bolnikov. V tem naletu na osvobojeno ozemlje je sovražnik uporabil okrog 94.000 vojakov, ki so bili oboroženi s težkim orožjem, tanki imeli pa so tudi preko 150 letal. Med 20. januarjem in 20. februarjem 1943. ko je trajala operacija Weis 1, je

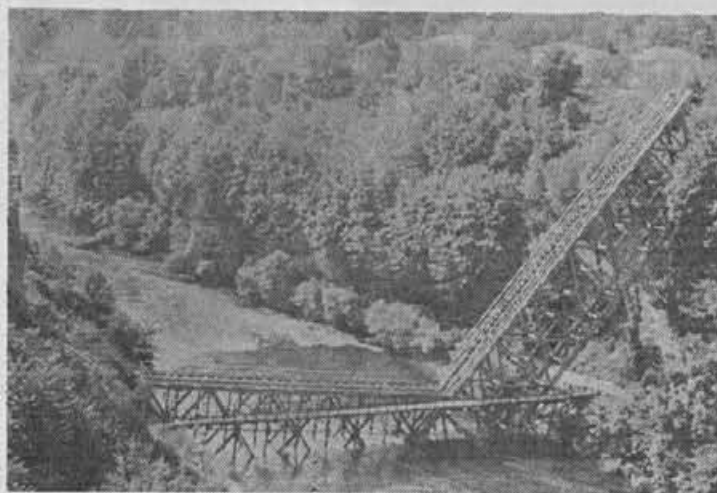
sovražnik zavzel Kordun, Banijo, Liko in Bosansko Krajino. V partizanski protiofenzivi proti jugovzhodu je bilo osvobojeno novo ozemlje. Tedaj so se Nemci in Italijani v Beogradu zednili za začetek druge operacije Weis 2, ki je s pomočjo četnikov dosegla svoj epilog v bitki na Neretvi.

Za uresničevanje plana Weis 3, po katerem bi Nemci po uničenju partizanskih sil razorožili četnike, ni prišlo, ker so partizanske enote po prehodu čez porušeni železniški most na Neretvi v Jablanici razbili in potolkli 18.000 četnikov, kolikor jih je mogel mobilizirati Draža Mihajlović na področju proti Črni gori. Tako Nemci niso imeli opravka z razorožitvijo četnikov. Nemcem in vsem je bilo tedaj jasno, da na četnike ne morejo več računati. Po bitki na Neretvi in vzhodno od nje se je glavnina Titovih enot pomaknila v vzhodno Bosno in Črno goro v območje Novesinja in okolico.

Maja 1943. leta je general von Leer s planom Schwartz začel takomenovano 5. sovražno ofenzivo. S tem so Nemci hoteli dokončno uničiti glavnino partizanske vojske. V tej neenaki hudi ofenzivi so se borci s 4.000 ranjenci in mnogimi begunci umikali po težko prehojeni ozki dolini ob zelo narasli Sutjeski. Ta bitka za ranjence na Sutjeski je bila ena najhujših in najbolj tragičnih bitk v narodnoosvobodilni borbi. S probojem na Tjentištu je bilo v prvi polovici junija 1943. leta konec 5. sovražne ofenzive.

Ivan REVEN

Nadaljevanje

Jablanica — železniški most na Neretvi

To je naš kraj • To je naš kraj • To je naš kraj

Uspešni motokrosisti

Letos so AMD Žiri v republiški motokros ligi zastopali štirje tekmovalci.

V razredu 50 kubičnih centimetrov Jernej Frlic, v razredu do 125 kubičnih centimetrov Aleš Kopač in v razredu do 250 kubičnih centimetrov Ivo Andreuzzi in Gregor Novak. V primerjavi z lanskimi rezultati so bili letošnji še boljši. Jernej Frlic je v končni uvrstitvi s 97 točkami zasedel 11. mesto. Pred njim so se uvrstili le tisti tekmovalci, ki so istočasno točkovani tudi za državno prvenstvo.

Aleš Kopač je s 122 točkami zasedel 7. mesto. Zadnje tekme v Murski Soboti se zaradi oddaljenosti ni udeležil, zato je ostal brez 20 do 30 točk, kar se je poznalo pri končni uvrstitvi.

V najmočnejši skupini je Gregor Novak s 115 točkami zasedel 7. mesto, Ivo Andreuzzi z 80 točkami 10. mesto. Oba sta imela na nekaterih tekmah smolo z motorji in v vožnji, zato sta ostala brez točk.

Velik uspeh je uvrstitev ekipe AMD Žiri na drugo mesto za republiško prvenstvo v razredu 250 kubičnih centimetrov. Tekmovalci Lukovica so imeli na vseh tekmah večjo prednost, s tekmovalci iz Orehove vasi

pa je bila na vseh tekmovanih borba za boljše uvrstitve. Ekipni republiški prvak je AMD Lukovica s 357 točkami. Za ekipo AMD Žiri sta Novak in Andreuzzi osvojila 195 točk in s tem drugo mesto, tretja je ekipa AMD Orehova vas s 156 točkami.

Uspešen nastop ni bil presenečenje, saj so tekmovalci in člani moto kros sekcije organizirano delali in načrtno vadili. V veliko pomoč je delno pripravljena proga na Breznici, na kateri so lahko že pred sezono in med letom nemoteno vadili.

V letu 1981 lahko pričakujemo še boljše rezultate in mogoče tudi tekmo za republiško prvenstvo na Breznici, če bodo AMD Žiri, ki bi bil organizator tekme prisluhnili in pomagali še ostali dejavniki v kraju.

S to tekmo želimo namreč pospešiti športno dejavnost v kraju, ravno tako želijo tekmovalci pokazati svoje znanje pred domačim občinstvom. Posebno si takih tekem v Žirih želijo mlajši, saj je ta šport izredno dinamičen, atraktiven in zanimiv.

Upam, da nas bodo predstavniki KS v tem prizadevanju podprli.

Franc MLAKAR

Pred tekmo v Orehovi vasi: startne številke naših — 36 an-dreuzzi, 37 Novak, 43 Mlinar

S proslave dneva republike

Pavle Likar, predsednik DS DO Kladivar govori na proslavi 29. novembra

Študentje Poljanske doline so na proslavi Dneva republike nastopili s sodobnim, angažiranim recitalom...

»DELO-ŽIVLJENJE« je glasilo ALPINE, tovarne obutve Žiri, Stara vas 23. n. sol. o., ki ima v svoji sestavi TOZD Obutev Žiri, TOZD Obutev Gorenja vas, TOZD Plastika Žiri, TOZD Prodaja Žiri in Delovno skupnost skupnih služb. Ureja ga uredniški odbor: Anica Govekar, Ra-

do Kavčič, Anton Eniko, Srečko Eržnožnik, Ivan Reven, Mišo Cepak, Anuška Kavčič — tehnični urednik, Nejko Podobnik glavni in odgovorni urednik.

Izhaja mesečno, naklada 2000 izvodov. Fotografije Brigita Grošelj. Tisk TK Gorenjski tisk, Kranj.

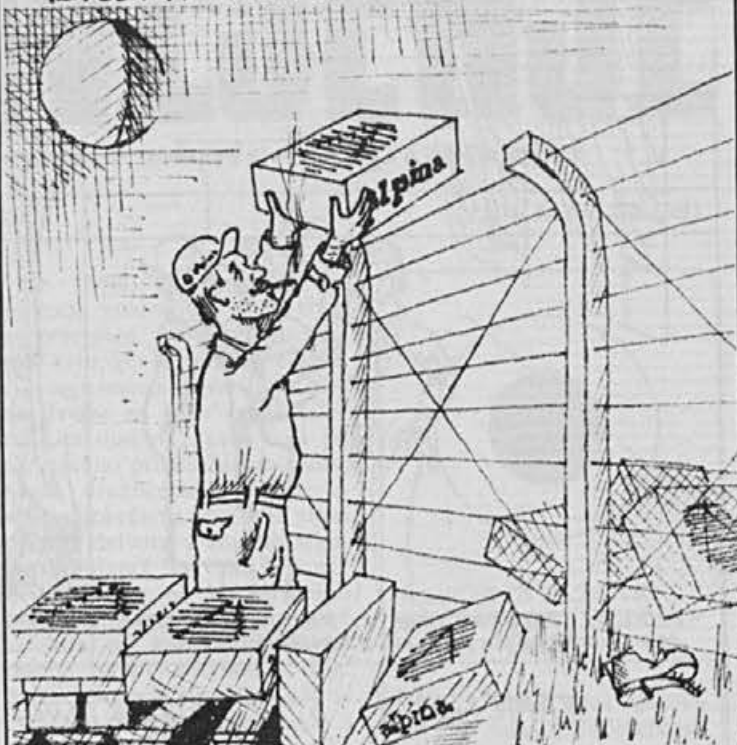

ZALOGE

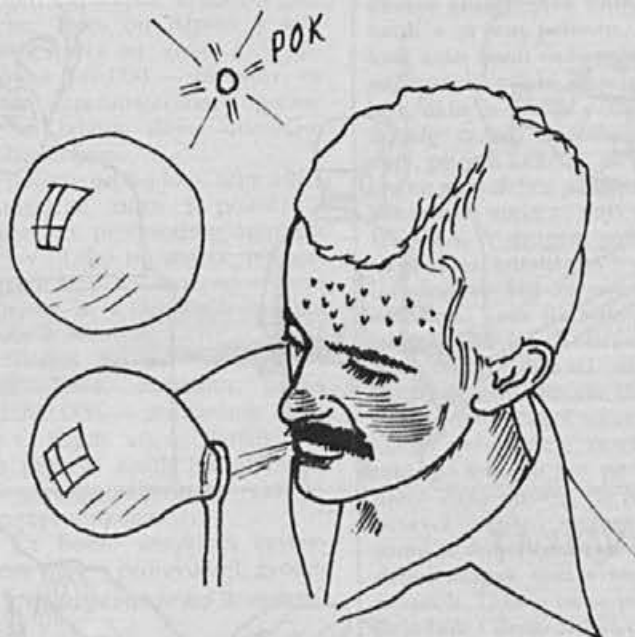
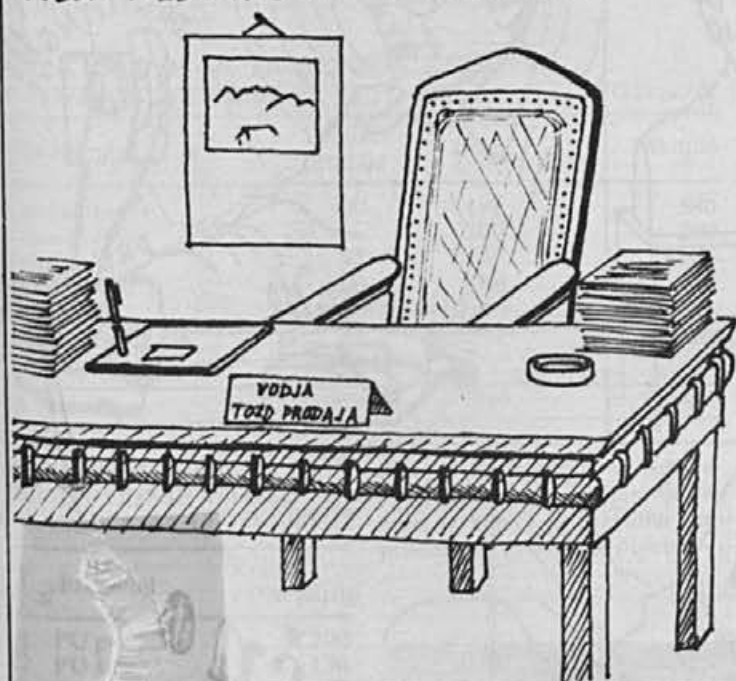
- JOJ, KAM BI DAL, KAM BI DAL ... ??!

IZVOZNA POLITIKA V MALEM

-PRODATI MORAMO ČIMVEČ ČEZ MEJO !!

VODJA TOZD PRODAJA V LETU 1980

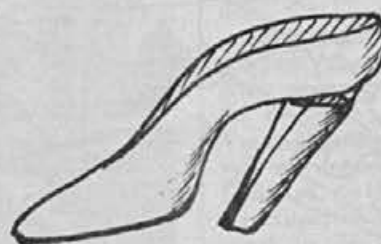
DELITEV PO DELU JE KOT MILNI MEHURČEK, LEP JE DOKLER GA NAPIHUJEMO, POTEM PA...

EKSKLUZIVNI MODELI

Model: SUPERFLY
za hitre, temperamentne žene

Model: 2000
aerodinamična oblika

Model: GLADIATOR
poseben prezračevalni sistem

